

Leonardo da Vinci, Cecilia Gallerani, 1483 — 1484

Zdá sa mi pokorná, a predsa pyšná býva,
tvrdá i zbožná, smutná — samé premeny:
jej krása raz je chladná a raz v plameni,
raz býva krotká a raz rozmarná a divá.

Tu sladko zaspievala, tu si sadla, vstala,
tu pobehla, tu náhle zastavil ju strach,
tu svojím krásnym zrakom srdece prebodla mi.

Tu povedala slovko, tu sa usmievala
a tu jej kvapla siza. V takých myšlienkach
mi Láska ustavične rinčí okovami.

(Výňatok zo LXXV. Sonetu pre Lauru od Francesca Petrarku).

ŽIVOT

KULTURNÉ SOCIÁLNI ČASOPIS

BREZEN — MAREC — MARZEC — Nr 3 1969 — CENA 1 ZŁ

NÁRODNÉ VÝBORY A VÝBORY FNJ SPOLOČNE ZHODNOTIA REALIZÁCIU VOLEBNÝCH PROGRAMOV

30. mája t.r. končia kadencie národných výborov zvolených roku 1965. Výsledky ich práce počas uplynulnej kadencie sú veľké. Nár. výborov obdržali širšiu pravomoc a prostredky aby ju realizovali, nadobudli nové skúsenosti. Upevnila sa zástupiteľská funkcia nár. výborov, stúpla ich úloha, ako hospodárov terénu.

Súčasne národné výbory všetkých stupňov pristupujú k bilancovaniu svojej štvrtočnej pôsobnosti a k podávaniu voličom správ z plnenia voľbenných programov a postulátov v návrhov obyvateľstva. Zasadnutia na ktorých sa podávajú správy a široká spoločenská diskusia nad výsledkami dosiahnutími národnými výbormi a nad ich pôsobnosťou pričinia sa tiež k ďalšej konkretizácii v teréne úloh vyplývajúcich z uznesenia V. zjazdu PZRS, ako aj formulovania návrhov budúcich národných výborov.

Uznesenie V. zjazdu zdôrazňuje úlohu výborov Fronty národnej jednoty, ktoré v predvolebnom období mali by spolu s národnými výbormi zhodnotiť realizáciu volebných programov, ako aj určiť smery pôsobnosti do budúcnosti, zodpovedajúce politike štátu a zdôvodneným návrhom obyvateľstva. Konkrétné formy tejto spolupôsobnosti, ako aj samotnej predvolebnej kampane boli naposledy načrtuté v liste tajomníka štátnej rady J. Horodeckého a tajomníka CV FNJ Witolda Jarosińskiego adresovaného predsedníctvam vojvodských národných výborov a vojvodských výborov FNJ.

Zasadnutia na ktorých sa budú podávať správy národných výborov všetkých stupňov majú sa konat do konca apríla. Týchto zasadnutí sa zúčastnia predstaviteľia miestného obyvateľstva, a najmä spoločenských a mládežníckych organizácií, odborov, robotníckej a rôznickej samosprávy, družstevníctva.

Predvída sa, že v tohorečnej kampani hodnotenie pôsobnosti nár. výborov bude prevaždzať na spoločných zasadnutiach výborov FNJ a nár. výborov.

Na týchto zasadnutiach bude sa kriticky hodnotiť prácu nár. výborov vo všetkých odvetviach — ekonomickej, spoločenskej, kultúrnej — ako aj realizácia návrhov obyvateľstva tak z obdobia predošej volebnej kampane, ako aj prihľásených v priebehu tejto kadencie. Súčasne na zasadnutiach sa bude diskutovať o úlohe, pôsobnosti a pracovných výsledkoch nár. výborov, ako zástupiteľského orgánu na tom-ktorom teréne a tiež práca stálych komisií národných výborov i postoj a pôsobnosť jednotlivých členov nár. výborov. Veľa pozornosti malo by sa venovať problémom lepšenia práce terénnych orgánov štátnej, administratívnej, pomerom medzi týmito orgánmi a obyvateľstvom, boju proti prejavom byrokracie.

V smerniciach sa navrhuje, aby na spoločných zasadnutiach predstaviteľia výborov FNJ mali vlastné referaty, v ktorých tato najväčšobecnejsia spoločenská organizácia by zaujala postoj k správe predkladanej nár. výborom, zhodnotila jeho zvážok s voličmi, jeho pôsobnosť pre upevňovanie autority nár. výboru a jeho členov, ako aj patričného stvárvania sa vzťahov medzi nár. výbormi a obyvateľmi.

Pred zasadnutiami komplexne zhodnotia svoju prácu stále komisie národných výborov.

Tieto zasadnutia budú základom a východiskovým bodom pre širokú politickú kampaniu medzi obyvateľmi. Budú organizované viodiecke schôdze, schôdze uličných výborov v mestách, v podnikoch a medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva. Na týchto schôdzach budú verejnosti predkladať správy členovia národných výborov, ako aj členovia jednotlivých komisií i iní činitelia.

Organizátori schôdzí budú miestné výbory FNJ. Zasadnutia na ktorých sa budú podávať správy a široká diskusia o pôsobnosti národných výborov v blízajšej sa ku koncu kadencii sú veľmi dôležitou etapou príprav k volebnej kampani do Snemu a národných výborov. Od ich dobrej prípravy v značnej miere závisí spoločensko-politicke aktivity voličov, ich podiel na tvorivej a kritickej diskusii.

NÁRODNÉ HOSPODÁRSTVO

V minulom čísle sme písali o prejave Władysława Gomulku, ktorý prednesol v Katowiciach na vojvodskej stranickej konferencii a v ktorom charakterizoval stav a najdôležitejšie problémy národného hospodárstva. Preto z výročnej správy GUS o hospodárskych výsledkoch za rok 1968 uverejňujeme len niektoré podrobnosti.

Minulý rok bol pre národné hospodárstvo priaznivý. Správa GUS vraví, že priemyselná výroba stúpla minulý rok o 9,3 per cento, a poľnohospodárska asi o 4 per cento. Obraťte zahraničného obchodu boli vysie s 10,7 per cento. Národný dôchodok stúpol o až 8 per cento, a fond spotreby asi o 5 per cento na jedného obyvateľa.

Najviac prostriedkov pre štátne rozpočet dávajú rezorty ľahkého priemyslu, ako aj potravinárske a výkupu — informuje Finančná štatistická ročenka spracovaná GUŠom. Z tejto ročenky s tiež dozvime, že 31. decembra 1967 r. mimo pokladničnú národné banky nachádzalo sa 48,3 mld. zl. V obehu je najviac 500 zlотовých bankoviek — spolu 28 mld. zlótých.

Na listine surovín a priemyselných výrobkov najväčší rast v porovnaní s rokom 1967 zaznamenal sira — 82%. Skoro o 63% stúpla tažba zemného plynu a o 40% spracovanie naftovej ropy (Petrochemia v Płocku).

Osobných automobilov sme využili viac o 46%: je to výsledok

započiatia výroby Fiatov 125 P (tentoraz bude ich ešte viac).

Rýchly rast výroby naznamenáva tiež chemický priemysel. Dusíkovych a fosforečných hnojív, syntetických vláčien, chlóru sme vyrobili o 1/4 viac ako roku 1967.

Hodne, lebo o 28% stúpla výroba rádioprijímačov, ale ich predaj len o 3%, počet rádiových abonentov len o 0,7%.

V bytovej výstavbe bolo odovzdávaných do užívania 137,4 tis. bytov t.j. o 2,3% viac ako roku 1967 (prepočítaní na ibzy o 3,4% viac).

Prírodený prírastok po 12-ročnom období poklesol opäť sa trošču zvýšil a činil 8,7 na 1000 obyvateľov. Poľsko koncom minulého roka počítalo 32,4 mil. obyvateľov, v tom 15 mil. mužov a 16,7 mil. žien.

NA POČEST 25LETÍ PLR

Výzva varšavských slevačov, vyzývajúcich k „Cinu 25letí PLR“ vyskolovala spontánnu a živelnou reakciu a iniciatívou dělnického tímu celé země. Ačkoliv spoločenské a výrobní záväzky mají v lidovém Poľsku bohatú tradici, snad nikdy odpověď pracujících nebyla tak silná, rozsáhlá a okamžitá.

Každého dne pribýajú nová hlášení o prijatých záväzcoch pracujúcimi v celé zemi na místinkách a zvláštních schůzích osaznenstva a mimořádných schůzích KSR. Blížiaci se jubileum čtvrtsto-

letí lidového Poľska chtieži priblížiť zvýšenou produkciu výrobkov, ktoré sú potrebné prímyslu a vnitriem obchodu a také exportného zboží. Záväzky hovorí o zavádzaní nových technologických postupov, snížení vlastních výrobných nákladov a zvyšovaní kvality.

Mezi témoto všemi nadšencami sú také pracujúci z našej české a slovenskej národnostnej menšiny. Současné s hlášením o prijatých záväzcoch na ústredný výbor PSDS, k rukám Władysława Gomulki, pribýajú stovky dopisov, telegrafu a rezolucií. Z jejich textu jednoznačne vyplýva, že prijaté záväzky sú současne projektem podpory politice strany a jejim vedení.

KULTÚRA

„Náš Zväz je dôležitým ohniskom Fronty národnej jednoty — spoločenstvom spisovateľov, ktorí i keď majú rozdielne názory na svet a umenie predsa sú spojení ideami spoločenskej spravodlivosti a slobody človeka, ktoré v našej vlasti realizuje socializmus.“

„Spisovatelia chceli pracovať v ovzduší vzájomnej dôvery medzi tvorcami kultúry a politickým vedením našho Ľudového štátu“ — hlasa o. rezolúcia, schválená na XVII. zjazde delegátov ZPS, ktorý zasadol v Bydgoszczi. Predsedom Ústredného výboru ZPS bol opäť významný spisovateľ Jarosław Iwaszkiewicz.

Z prejavu tajomníka UV PZRS Stefana Olszowskiego, ktorý prednesol na zjazde vybrali sme niektoré údaje týkajúce sa výsledkov dosiahnutí našou kultúrou v priebehu 25. rokov Ľudového Poľska.

	1937	1967
náklad vydaných kníh	29,2*	105,5*
múzea	175	292
opery	3	9
filharmonie a symfonické orchestre	1	19
kiná	743	3.731
jednorázový náklad novín	0,7*	7,4*
počet rádioprijímačov	0,7**	5,5**
počet divákov v divadlách a filharmóniach	8,1*	18,6*
knihy vypožičané v knižnicach v prepočítaní na 100 obyvateľov	13	320
*) mil. ex.		
**) mil.		

BLÍŽSIE

A VŠESTRANNEJSIE

Dňa 1. marca t.r. pri priležitosti druhého výročia podpisania zmluvy o priateľstve spolupráci a vzájomnej pomoci medzi PLR a ČSSR Trybuna Ludu orgán UV PZRS uverejnila komentár ktorý v celku prinášame.

Dva roky ktoré práve uplynuli od podpisania obnovenej zmluvy o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci medzi Poľskom a Československom sú dobrou príležitosťou pre zhodnotenie úlohy a významu tejto zmluvy v živote obyvateľov krajín. Zmluva prešla skúškou. A prešla skúškou preto, že podľa našej záujomom obidvoch našich národov v tom najhlbšom vyznačuje.

Najnovším potvrdením týchto spoločných záujmov bola návšteva poľského ministra zahraničných vecí Stefana Jędrychowskeho v Československu. Konala sa v srdečnom a priateľskom ovzduší. Po prívrátku od vyhlásenia federácie, poľský minister zahraničných vecí navštívil Bratislavu, kde bol vitaný tak isto srdečne ako v Prahe.

Poľsko a Československo sú prirodenými spojencami. Bohaté v historické skúsenosti a vypĺňajúce zo súčasnej situácie, obidve naše krajiny majú zhodné názory v záležitosti nutnosti ďalšieho upevňovania jednoty a spolupráce krajín socialistickejho spoločenstva; sú si vedomé toho, že spojenectvo s ZSRR a inými socialistickými krajinami je trvalou zárukou bezpečnosti PER a ČSSR; sú rozhodnuté prispievať k stálemu prehľadovaniu a rozširovaniu spolupráce v rámci RVHP, ako aj prispievať k upevňovaniu Varšavskej zmluvy. Naše zväzky neroztrhnu snaženia nepriateľov socializmu, pristrojených rôznym perám.

Poľsko a Československo spája spoľne zriadenie — socializmus. Spájajú nás skúsenosti poslednej vojny, spája nás spoločný boj proti fašistickým okupantom. Ale spájajú nás aj spoločné záujmy vypĺňajúce zo súčasnej situácie v Európe; hlboké presvedčenie — potvrzované v rámci RVHP, ako aj prispievať k upevňovaniu Varšavskej zmluvy. Naše zväzky neroztrhnu snaženia nepriateľov socializmu, pristrojených rôznym

kruhom — že hlavným nepriateľom socialistických krajín v Európe, hlavným nepriateľom znižujúcim napáťa na našom kontinente, a nepriamo vo svete, je politika NSR. Dalo by sa tu citovať mnôhých príkladov. Ale v poslednom čase v tejto oblasti sa mimoriadne vynima nadšený podiel Bundeswehra na amerických manévroch Reforger I., ktoré sa konajú nedaleko československých hraníc a rozhodnutie o prevedení prezidentských volieb v Západnom Berlíne.

Tvárou v tvári celej rady rozhodnutí vlády NSR — tých už zrealizovaných a tých, ktoré majú byť realizované — tým zrejmä sa súčasne sa črtá nutnosť upevňovania jednoty socialistických krajín, proti ktorým je namiere západonemecký revanšmus. Tohto hľadiska nemožno nedočerpať vahu poľsko-československého spojenectva.

Druhé výročie podpisania novej zmluvy medzi našimi krajinami prípadá na rok, v ktorom Poľsko oslavuje svoju „striebornú svadbu“ — 25. výročie vzniku Ľudového štátu, a Československo — a je to mimoriadne dôležité v období, keď táto krajina prijala federatívne zriadenie — 25. výročie Slovenského národného povstania. Pre nás je to príležitosť mimoriadne blízka — predsa nejedinečný Poljak preliat krvou v tomto povstani.

Ale spolupráca obidvoch susediacich a spriateľených národov nemôže sa obmedzovať len na súčasné významné politické a historické datumov. Tak isto dôležité je aj blíženie spolupráce v oblasti ekonomiky, vedy a kultúry.

Obnovená zmluva medzi obidvochmi našimi krajinami je trvalým základom ich jednoty a spolupráce. A súčasne je dôležitým vkladom v jednotu, spoluprácu v oblasti významnej a bezpečnosti celého socialistického spoločenstva.

VIETNAM BOIUJE

Uchopili zbraň a začali boj proti americké agresii již v roku 1954. Tehdy byla vytvorená Národná osvobozenec krajina a skladajúci sa z rôznych útvarov: oddielov samoobrany, vojenských propagandových oddielov a partyzánskych. Dne 1. januára tr. uplynulo osmoročné siednocení Národnéosvobozenec krajiny. Byla tím zahájena nová etapa boja za svobodu. A ni obrovská množstvo moderných zbraní a nejnovšie významnosti americkej techniky, jež dano na úslyšu této špinavé výzvy, neprinesly agresoru významného významu. Za vietnamským ľatom stojí spravedlivá idea. Osvobozenec krajiny bojí silou. Blesková a neočekávaná útoky súčasne paniku a poplach mezi príslušníkmi americké armády a vojáky režimu. A ni v centru hlavného mesta nejsoiu si jisti.

ZMATEK MEZI ZÁPADNÍMI SPOJENCI

Naděje v Londýne byly veľké, rozhodná reakcia Paříže zpôsobila skutočné ochrnutie britského taktického manévrhu, jímž bylo svolání do Londýna Rady Západoevropského (ZEU). Tato Unie bola ve skutečnosti málo aktívna, ale když britské úsilí, smiešujúci k prísluženstvu Británie k EHS nedokázalo zlomit francúzský nesouhlas, bylo v Londýne rozhodnutu, za tichého podpory niektorých štátov „šestky“, ponáhliť de Gaulleho, čímž bude uvedena do pohybu ZEU. Uvedení do pohybu bolo tak náhlé, že se pri tom tato organizácia téměř rozpadla. V Pař

S TÝMTO TITULKOM BRA-TISLAVSKÁ PRAVDA NA PO-PREDNOM MIESTE UVEREJNU-JE KOMUNIKE O NÁVSTEV-VE MINISTRA ZAHRANIČNÝCH VECÍ PER.

TOTO JE KOMUNIKÉ:

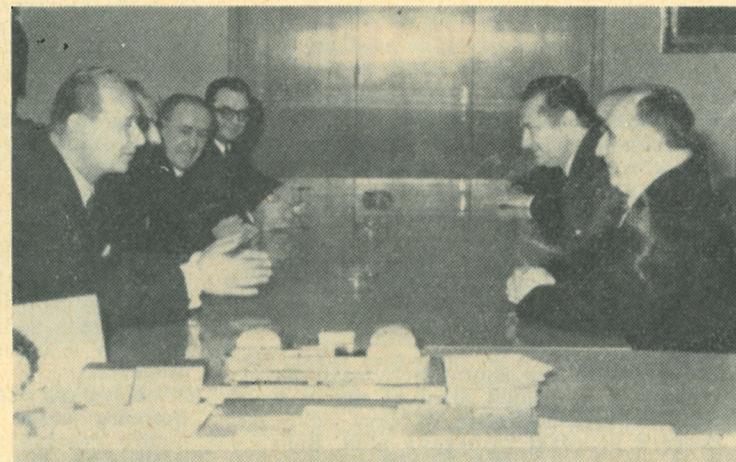
Praha (ČSTK) — Na pozvanie ministra zahraničných vecí ČSSR Jána Marka bol v dňoch 19. — 21. februára 1969 v Československu na oficiálnej návštive minister zahraničných vecí PER Štefan Jendrychowski. Minister Jendrychowski mal rozhovory s prezidentom ČSSR Ludvíkom Svobodom, prvým tajomníkom UV KSČS Alexandrom Dubčekom, predsedom federálnej vlády Oldrichom Černíkom, predsedom Ceskej národnej rady Čestmírom Cisárom a predsedom vlády ČSR Stanislavom Rázom. Počas pobytu v hlavnom meste SSR Bratislave stretol sa s beseľoval s predsedom SNR Ondrejom Klokočom, ako aj s predsedom vlády SSR Štefanom Dášanským.

V priebehu návštavy sa uskutočnili rokovania medzi ministrami zahraničných vecí oboch krajín, na ktorých sa za českú stranu ďalej zúčastnil štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí Václav Pleskot, námestník ministra zahraničných vecí Ján Bušniak, vedúci odborov MZV Miloš Paris, Milan Klusák, Rudolf Rezek, Karel Dufek a Ladislav Žilk. Na rokovaniach sa zúčastnil aj čs. veľvyslanec v PER Antonín Gregor.

Za poľskú stranu sa na rokovanie zúčastnil vedúci odborov poľského MZV Władysław Napieraj, Romuald Poleszczuk, Eugeniusz Juliga, Józef Czyrek a veľvyslanec PER v ČSSR Włodzimierz Janiurek.

V rozhovoroch a rokovaniach si obe strany vymenili názory na

PRÍSPЕVOK K AKTIVITE ČESKOSLOVENSKO – POLSKÝCH VZŤAHOV

I. tajomník UV KSČS A. Dubček (zľava) dňa 21. februára t. r. prijal ministra zahraničných vecí PLR S. Jendrychowského.
CAF — Interfoto

súčasný stav čs.-poľských vzťahov a prerokovali viacero konkrétnych problémov súvisiacich s ďalším rozvojom a upevnením vzájomnej spolupráce medzi obohami krajinami. Obaja ministri zdôraznili význam aktívneho rozvoja všeobecných čs.-poľských vzťahov pre upevnenie a prehľatie prialstva a vzájomnej pomoci medzi ČSSR a PER zo dňa

1. marca 1967 a dohodli konkrétné opatrenia, ktoré budú obe strany v tejto oblasti realizovať. Konštatovala sa úplná zhoda nárokov ďalej upevňovať jednotu a spoluprácu krajín socialistického spoločenstva.

V súčasnej medzinárodnej situácii, keď sa agresívne sily usilujú o jej zosadenie, považujú ČSSR a PER za nevyhnutné pri-

spievať spolu s ostatnými socialistickými krajinami k ďalšiemu upevňaniu obrannej organizácie varšavskej zmluvy. Zdôraznilo sa, že spojenectvo so Sovietskym zväzom a s ostatnými socialistickými krajinami je zárukou bezpečnosti ČSSR a PER a celej socialistickej sústavy. ČSSR a PER budú aktívne prispievať k prehľbovaniu a rozširovaniu hospodárskej spolupráce RVHP.

Osobitnú pozornosť venovali v rozhovoroch otázkam bezpečnosti a mieru v Európe. Obaja ministri konštatovali, že nebezpečný kurz politiky NSR je prekážkou na ceste k zniženiu napäcia v Európe a k vybudovaniu trvalého systému bezpečnosti v tejto oblasti.

Výrazom snáh prívržencov stúdennej vojny a revanšistickej západonemeckých kruhov o udržanie napäcia v strednej Európe a o revíziu teritoriálneho status quo utvoreného v Európe po druhej svetovej vojne je i provokačné rozhodnutie uskutočniť voľby prezidenta NSR v Západnom Berlíne.

Oba strany opäťovne potvrdili, že budú ďalej napomáhať úsilie o utvorenie systému celoeurópskej bezpečnosti v súlade s bukreštskou deklaráciou a karlovanským vyhlásením z roku 1967. V priebehu rokovania oboja ministri vyjadrili snahu oboch strán prispievať k zniženiu napäcia v Európe a k utvoreniu podmienok pre rozvoj mierovej spolupráce medzi európskymi národmi.

Obaja ministri s uspokojením konštatovali, že v Paríži sa začali ľavozstranné rozhovory o politickom riešení vietnamského konfliktu a vyjadrili plnú podporu právam i požiadavkám VDR a

frontu národného oslobodenia. Potvrdili pevné odhadnutie oboch krajín naďalej napomáhať hrdinský boj vietnamského ľudu.

Prerokovala sa aj situácia, ktorá sa utvorila na Blízkom a Strednom východe v dôsledku izraelskej agresie proti arabským krajinám. Obe strany trvajú na splnení uznesenia Bezpečnostnej rady OSN zo dňa 22. novembra 1967 a podporujú iniciatívu a návrhy vlády ZSSR, ktorých cieľom je vyriešiť krízu a nastoliť mier v tejto časti sveta.

V priebehu rozhovorov prerokovali aj ďalšie otázky medzinárodnej politiky zaujímajúce obe strany.

Obe strany potvrdili ochotu ďalej spolupracovať a koordinovať svoju zahraničnú politiku na medzinárodnej aréne, v OSN a v iných medzinárodných organizáciach v záujme zníženia napäcia, upevnenia bezpečnosti a tvorenia atmosféry dôvery v medzinárodných vzťahoch.

Obe strany zdôraznili užitočnosť systematického rozvíjania pracovných kontaktov a konzultácií medzi ministerstvami zahraničných vecí ČSSR a PER.

Rozhovory prebiehali v úprimnej atmosfére, v duchu príatelstva a vzájomného porozumenia. Minister zahraničných vecí PER Štefan Jendrychowski tlmočil prezidentovi ČSSR Ludvíkovi Svobodovi opäťovne pozvanie predsedu Státej rady PER Mariánu Spychalského na návštavu Poľska. Pozvanie bolo prijaté s uspokojením.

Dalej minister zahraničných vecí PER Štefan Jendrychowski pozval ministra Jána Marka na návštavu PER, ktorý pozvanie tiekaje s uspokojením prijal.

ÚLOHY PRE DNEŠOK A ZAJTRAJŠOK

Na margo XIII. výročnej volebnej konferencie PZRS v Novom Targu

V celom Poľsku sa konali vojvodské a okresné výročné volebné konferencie PZRS. Na týchto konferenciach, popri voľbe stranických funkcionárov — na pozadi uznesení V. zjazdu PZRS — sa konkretnie analyzovala politická, ekonomická a spoločenská situácia toho-ktorého terénu a boli schválené uznesenia vytvájúce smery pôsobnosti strany v týchto odvetviach. Mimoriadny dôraz bol kladený na rozšírenie oľzivý ideologickej pôsobenia a vychovávania v duchu vlasteneckej a internacionálizmu. Pre zvlášť obšírnú problematiku záležitosti týkajúcich sa každého obyvateľa, tieto konferencie sústreďovali na seba pozornosť verejnej mienky. Niekoľko slov o problémoch, ktoré o. i. prejednala stranická konferencia v Nowom Targu.

XIII. výročná volebná konferencia PZRS sa konala v polovici februára. Delegáti, popri zhodnotení výsledkov dvojročnej pôsobnosti strany na tomto úseku (pisali sme už o tom v čís. 11/68) načrtli tiež hlavné smery pôsobnosti na roky 1969—1970.

V prípade Nowotarského okresu, ktorý je územne najväčším okresom Krakovského vojvodstva, všetko čo rokuje ďalší rozvoj a pokrok je v tejto chvíli „nad zlato“. Opakujeme aj teraz, že je to okres, ktorého ekonomické, kultúrne a spoločenské požiadavky ešte dlhé roky budú prerásť lokálne, vojvodské a ústredné možnosti vybavenia týchto záležitostí. Preto každá iniciatíva musí byť reálna, každý groš veľkárský obrátený kym sa vydá preto, aby čo najrýchlejšie priblížil zreteľne sa už rysujúcemu, hoci ešte nie v najbližšej budúcnosti, modernizáciu, ktorej fragmenty pozorujeme na mnohých miestach. Toto všetko si vyžaduje veľa práce, veľké náklady, viac obetavosti všetkých obyvateľov. Hlavou hnacou silou už pôsobiaceho na stále vyšších obrátkach „rozvojového motora okresu“ budé stranická inštancia, jej organizačie všetci členovia strany. Spolu s inými polocenskými organizáciami a masami nestraníkov je to sila, ktorá zdolá plánované úlohy. A tieto úlohy nie sú malé...

Signalizujeme niektoré podstatné problémy. V oblasti priemyslu musí sa pokračovať ďalšej výtvare už jestvujúcich podnikov, ktoré v priebehu

posledných dvoch rokov zvýšili výrobu o 22,8 percenta. Mali by byť vybudované nové priemyselné objekty, najmä na území Oravy, podnik, ktorého sa už dávno dožadujú obyvatelia. Ustálený na stranickej konferencii program pôsobnosti predvída rozšírenie a modernizáciu jestvujúcich podnikov, ako aj výstavbu nových v oblastiach, kde sa pocítuje nadbytok pracovných sôl. K takým terénom patrí predovšetkým Orava. V oblasti poľnohospodárstva bude prebiehať kladný proces preorientovania sa z obilninovej výroby na výrobu krmivo a na tejto základni bude nasledovať rozvoj vysokohodnotného chovu.

Popri priemyselnej a poľnohospodárskej problematike v najbližšom období Nowotarský okres bude klásť základy pre rozvoj turistiky. Hoci v tomto smere hlavným činiteľom bude výstavba priehrad na Dunajci, predsa je len fragmentom samotných plánov v tejto oblasti, ktorá, čo pre ználych problém nepodlieha diskusii, bude základným spôsobom riešiť všetky fažkosti spojené s prácou a zarobkom. Popri výstavbe priehrad na Dunajci a obhospodárení okolia umelého jazera, popri obhospodárení turistického pásma od Poronina po Morské Oko, popri práciach na karpatskej ceste a sprístupnení turistom okolia Babej hory, na realizátorov program čaka ešte veľa iných otázok na riešenie v tejto oblasti. Dôležitou otázkou je predsa zmodernizovanie samotného mesta Nowy Targ, ako aj spojenie okresnou sponou všetkých turistických objektov (jestvujúcich a tých, ktoré vzniknu) a tiež, čo je nemalou úlohou, reklamovanie v Poľsku i v svete tejto oblasti, jej neopakovateľných krás a atrakcií, ktoré prilahujú turistov a nutia ich, aby tu nechávali peniaze, tak veľmi potrebné okresu pre jeho ďalší rozvoj.

To sú len niektoré problémy. Dva roky sú len predbežnou etapou realizácie dôležitého programu, ktorý sa na XIII. stranickej konferencii v Nowom Targu nadobudol politickou hodnotu.

Pre Nowotarský okres je charakteristické aj to, že ho obýva veľačinová slovenská národnostná menšina. Tým sa okres líši od iných okresov Krakovského vojvodstva, náti, aby sa bralo zreteľ o tuto otázkou. Strana bude, aby táto menšina využívala všetky prísluhujúce jej v našej krajine práva,

bdie nad súhlasným spolunažívaním všetkých občanov, usmerňuje iniciatívy do spoločného koryta práce pre krajinu a socializmus. Predsa mnohí prisluhniči slovenskej národnostnej menšiny sú členmi a činiteľmi PZRS. Na pozadí rokovania konferencie zdá sa byť nutné, aby nasledovala — práve cez týchto straníkov — ďalšia aktivizácia slovenskej národnostnej menšiny, ktorá na tomto území má svoju organizáciu Kultúrnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku. Predsa vieme, že popri nepodliehajúcich diskusii výsledkoch, dosiahnutých dvoma obvodnými výbormi tejto Spoločnosti na Spiši a Orave, boria sa tiež ešte s mnohými fažkofamami. Diskutujú o ich zdolání vždy počítajú v tomto úsilia s pomocou okresnej stranickej organizácie a jej terénnych zložiek. Aby sme nerozprávali naprázdno stačí ak spomenieme známy konflikt v Novej Belej a Krempechoch, kde cirkevné orgány používajú voči menšine nacionalistickú politiku.

Na konferencii sa veľmi pevné zdôrazňovali najaktuálnejšie záležitosti našej strany. Patria k nim ideologicke-politickej výchova a spojená s tým nutnosť plnej angažovanosti každého straníka do všetkých stranických iniciatív. Vstupovanie týchto problémov do vedomia každého obyvateľa Nowotarského okresu je úlohou dňa, fažkou a zodpovednou, ale súčasne rokujúcou tie najpriaznivejšie perspektívy vyriešenia všetkého čo nám ukladá dnešok, ako aj toho čo nám priniesie zajtrajšok. Ten zajtrajšok ku ktorému Nowotarský okres kráča s nádejou a presvedčením, že úspešne splní úlohy vytýčené XIII. výročnou volebnou konferenciou PZRS v Nowom Targu.

I. tajomníkom OV PZRS bol opäťovne zvolený Józef NOWAK, tajomníkmi OV boli zvolení s.s. Tadeusz BARBACHEN, Aleksander DROBOT a Bolesław KONOPKA.

MARIAN BRZOZA

(V aprílovom čísle nášho časopisu uverejníme článok Naše úlohy od I. tajomníka OV PZRS v Nowom Targu, súdr. J. Nowaka).

Bol pôvodom Čech. Oblúbil si Slovensko a jeho ľud a svojim dielom stal sa tlmočníkom jeho túžob po krajšom živote. Narodil sa 18.III.1901 v Kyšperku Letohrade v severných Čechách. Po absolvovaní vyšej hospodárskej školy pracuje vo poľnohospodárstve. Toto zamestnanie však čoskoro zanechá a stáva sa učiteľom Diferenciálnej maturitné skúšky absolvoval v Leviciach. Základnú vojenskú službu konal v Banskej Bystrici. Tu v tom čase pôsobil aj Klement Gottwald.

1. januára 1922 vstúpil do KSC. Vstup do strany bol významným medzníkom v živote i v tvorbe Jilemnického. Dostatočne poznajúc fažký život pracujúceho ľudu, ktorý sa nezmenil ani v novootvorennej ČSR Jilemnický pochopil, že za krajší život ľudu treba bojať. Preto jeho vstup do strany treba pokladať za výraz lásky k pracujúcemu ľudu a odhodlania bojať za jeho šťastie a krajšiu budúcnosť.

Svoju literárnu tvorbu začal veršami. Čoskoro však prešiel k próze. Zo začiatku to boli črty, rozprávky, fejtóny, reportáže. Jilmenický vstupoval do literatúry v dobe veľkých spoločenských otrásov a zmien.

Po skončení vojeniny stal sa učiteľom na Kysuciach v Svrčinovci a potom v Čadci. Život na Kysuciach poskytol mu látku pre niektoré jeho romány. Z toho obdobia je známy jeho román *Vítazný pád*. Je to kniha o kysuckej biede a kysuckej kráske. Dej sa odohráva v prvých rokoch po prvej svetovej vojne. Druhým románom z toho prostredia je *Pole neorané*.

Další etapu jeho vývinu znamená pobyt v ZSSR kam odišiel v lete 1926 roku. Býval v družstevnej osade v Kirgizskej SSR nedaleko Frunze. Tu mal učiť detí osadníkov, ale odišiel odtiaľ, lebo ochorel na plútneho katára. Zakotvil v starej dedine na brežine Čierneho mora, v Pavlovke. Tu učil 11 mesiacov. Z tohto prostredia čerpal látku pre román *Zuniaci krok*. Námetom románu je život dediny Pavlovka tesne pred prvou sovietskou päťročnicou.

V roku 1928 vracia sa do ČSR a stáva sa redaktorom slovenského denníka *Pravda*. Budúci rok opäť vyučuje, tentoraz v Trnave, kde ostáva do roku 1932. Tak sa mu naskytuje možnosť preštudovať život a pomery pracujúcich na Trnavsku, ktoré vo tom umelecky zobrazí v románe *Kus cukru*.

Roku 1939 ho „dali k dispozícii“ do Čiech, musel opustiť Slovensko. Dostal učiteľské miesto v Budislave. Ako komunita neušiel pozornosti gestapáckych špicľov. Na jeseň roku 1942 bol zatknutý, väznený a napokon odsúdený na 8 rokov nútenej práce. Odpiekli ho do trestaneckého tábora Griebo (v Nemecku). Odtiaľ sa vrátil až po oslobodení r. 1945. Po návrate pracoval na Poverenictve školstva a osvety. Po oslobodení napísal román *Kronika* v ktorom vylíčil boj horehronského ľudu za Slovenského národného povstania.

Roku 1948 bol vymenovaný za kultúrneho ataše na československom veľvyslanectve v Moskve. Tu zomrel 19. mája 1949 roku. Pochovaný bol na Slávine. Za svoje veľké ielo bol poctený in memoriam titulom národného umelca.

BOJ O LES

Keď v horúci letný deň sedíme v tieni stromov malokedy si uvedomujeme širokú a zložitú problematiku lesov v súčasnom svete. Voľkedy lesy zaobrali väčšinu zemského povrchu, dnes v stále rýchlejšom tempe zmenšuje sa jeho plocha v prospech poľnohospodárstva a techniky. V Poľsku prežívajú sime po vojne mimoriadne fažkosti v tejto oblasti. Z jednej strany bol potrebný stavebný materiál a z druhej okupanti vyničili naše lesy nádmerným vyrubovaním. Okupácia zanechala nám dedičstvo viac ako pol milióna rúbanísk a pohorení, zničené cesty, melioračné zariadenia a lesné osady, zničené plány a dokumenty. Teda pred 25 rokmi sme štartovali zo zlej pozície v oblasti lesného hospodárstva. Avšak ľudová vláda preberajúc do rúk päť sestáv celkovej plochy lesov si vytýčila základný cieľ: zabrázenie procesu zmenšovania sa plochy lesov.

Proces zmenšovania sa plochy lesov v Poľsku pokračoval už niekoľko desaťročí. Pred vojnou dve tretiny lesov bolo v súkromnom vlastníctve, majitelia sa riadili hlavne ziskom. Lesy boli nádmerne vyrubované v súhlase zo zásadou: „Nebolo nás — bol les, nebude nás — bude les.“ Toto optimistické heslo nenachádzalo však zdôvodnenie v kapitalistickom hospodárstve. Teda pred našim pokolením lesníkov stanula obrovská úloha zabezpečenia lesov ako národného bohatstva a krásy. hneď po vojne začalo sa s

SPRAC.: CECILIA BIEGUNOVÁ

PETER JILEMNICKY

Jilemnický svojim dielom získal veľké zásluhy o rozvoj slovenskej literatúry. Vo svojej tvorbe nadával na poľskové realistické tradície našej literatúry, najmä na Tajovského, ale svojim umením vedel dať realizmu novú kvalitu — pozdvihol ho na vyšší stupeň. Svojou tvorbou je hľásateľom nových vzťahov medzi slovenským a českým národom. Jeho dieľo je i dnes zdrojom poučenia. Jeho knihy boli preložené do mnohých cudzích jazykov.

ÚRYVOK Z ROMÁNU POLE NEORANÉ

ONDROVE ZÁŽITKY VO SVETE

Drotár Kanitra nahováral Huščavovcov, aby svojho štrnásťročného syna Ondra dali k nemu za džarka. Sluboval, že chlapca zašatí, dá mu stravu, ba i peňazí si pri drotáriene zarobi. Starý Huščava považoval Kanitru za staťočného človeka, a tak súhlasil. Bol rád, že sa Ondro dostane z biedy, ktorá sa u nich udomácnila. Mať sice bránila syna, zdal sa jej primladý a slabý, ale ten len ist a ist. A tak koncom októbra Huščavovci vypravili Ondra do sveta s drotárom Kanitrom a troma inými džarkami. Odvtedy o ňom neslychali. Utešovali sa, že veľ je v dobrých rukách.

Skoro z jari, keď ešte ani škorce nehvídali na vysokých hrusťkách a keď sneh držal sa nasilu v hlbokých jamach vrchov, sedel starý Huščava jediného dňa na dvore a popraval rozheganý pluh. Bol ešte dosť času na oračku a predsa — vzduchom už poletovali teplé vetry a hora hučala nepokojo. Jarkej sa naplnili snehovou vodou a pri brehoch sa vystrovala prvá riedka trávka, podobná opotrebovanéj štetke.

Dole pod stráňou po bielej, obschnutej hradiske zahrčal voz. Odrazu zastal. Huščava vysiel pred chalupu, zacloniť si oči rukou a pozrel nadol. Poznal Perd'ochovo koňa. a

„Hej, Cyprián, podžie sem“ volal Perd'och a jeho hlas rozbehol sa hore stráňou nechtiac, akoby zvestoval niečo zlého.

Huščava sa spustil voľným krokom nadol. Videl — z Perd'ochovo voza namáhavo scházca akči chlapčisko. Drží sa rebrína, podopiera sa o hrubú palicu a boji sa spraviť prvý samostatný krok.

„Ondro!“

Huščava rozhodil zoširoka ruky — a neboli schopný ani jedného slova. Perd'och zatiaľ zoskočil z voza, vrazil Ondra z pravej strany pod pazuchu a podporajúc ho zamieril s ním v ústrety Huščavovi. Pod stráňou mu ho odovzdal, kričiac naspať na koňa: Hí... stoj, sivý!

fažkou prácu zalesovania a pestovania lesov. Roku 1947 činili 22 percent celkovej plochy krajiny. To však nestačilo, aby bola zachovaná rovnováha, to znamená aby vyrúbané stromy neprekračovali množstvo priemerného prírastku masy dreva. Tým viac, že zvničená a v rýchлом tempe znova využívaná krajina vyzádovala si drevo a ešte raz drevo, tento vtedy základný stavebný materiál. Ale už vtedy rezort lesného hospodárstva kreslil vo svojich plánoch perspektívnu dosiahnutia tejto rovnováhy. Pretom v tomto diele nastal roku 1958, a už niekoľko rokov zaznamenávame správne hospodárenie

lesmi, ktoré v čísliciach je vyjadrené ziskávaním asi 15 miliónov kubických metrov dreva ročne. Tie pomerne neskoré, ale účinné efekty nesmia nikoho prekvapovať, lebo, ako vieme, stromy nechceť rast rýchle. Musíme tiež prihliadnúť k tomu, že celkový rozvoj národnohospodárstva si vyžaduje a náďalej vyžaduje veľké množstvo dreva nutné potrebného vo výrobných procesoch mnohých výrobných oblastí.

Ale aj rozvíjajúca sa technika príslušná pomoc v boji o les. Z jednej strany bol vytvorený celý rad náhradných materiálov v opredí o umelé hmety a z druhej stránky samotné les-

„Tak ti veziem syna, Cyprián,“ hovoril, len aby preklenul túto novú bolest. „Bodaj toho gazdu porantalo! Ale ti ho doradiť! No... vedť ti Ondro sám povie. Na, vezmi si ho, musíme sa vrátiť ku koňovi. Je akýsi nespokojný, už sme dávno neboli vonku...“ A vrátil sa dolu na cestu.

„Co sa ti stalo, Ondro?“

Ondro neodvečil. Až doma dal sa do pláču.

„Ach, bože môj, bože môj!... Otecko!“ Plakal tak, že srdce rozrývalo. A srdce starej Huščavovej bola slabé.

„Ondro! Ondro!“

Iného ani schopná nebola.

Dlh trvalo, kým sa Ondro vyplietol z otázk zatopených slzami, a mohol odvetiť:

„Tak ma udrel, že ani chodí nevládzem. Ach, otecko, to bol... veľmi bolí!...“

A zase len plakal.

V okamihu sa rozšírilo po dedine, že sa Ondro vrátil zo sveta s boľavou nohou. Prichádzali susedi a susedia, naplnení zvedavostou až po sučné pery. A znova sa na Ondra sypali otázky, znova naň naliehali a vypytovali sa na udalosť, ktoré dosiaľ ani rodičom riadne neobjasnil. Pohyboval sa v kruhu vedomia, že teraz už sedí doma, a hoci noha bolá a nedovoľuje chodiť, predsa môže sedieť za domácim stolom, obklopený dnes viac ako kedy predtým účasťou rodičov a povzbudivými slovami známych.

Až keď sa utíšil prvý nával bolesti a zmizol aj posledný sused s neukojenou zvedavosťou, začal Ondro vyprávať:

„Pamäťate sa tačko, ako mi gazda sluboval kúpiť novú halenu? A nekúpil, nič mi nekúpil...“

Len teraz si všimli, že je otrhaný. Súkenná halena bola stará a zodratá. Slabé telíčko, zahanelené v plátnej košielke a v zalátaných konopných nohavičkach, bolo vychudnuté hladovaním.

„A že zarobím každý deň do dvadsať korún, a že sa budem učiť drotáriču...“

„Nič si nezarobil! Ani si sa remeslu neučil!“ Otec kladol otázkou s obavou, dobre vediac, aká bude odpoved.

„Zarobí som nezarobil nič. Nemali sme ani kúskok drtu v rukách. Hned na začiatku cesty nám kúpil niekoľko pascičiek a s tými sme chodili žobrať.“

„Žobrať?“

„Áno, žobrať. A pascičku sme nesmelí predať ani jednu. To sme nosili len tak, aby nás policajti nenačadráli. Vedť predávať pascičky — na to sme mali povolenie.“

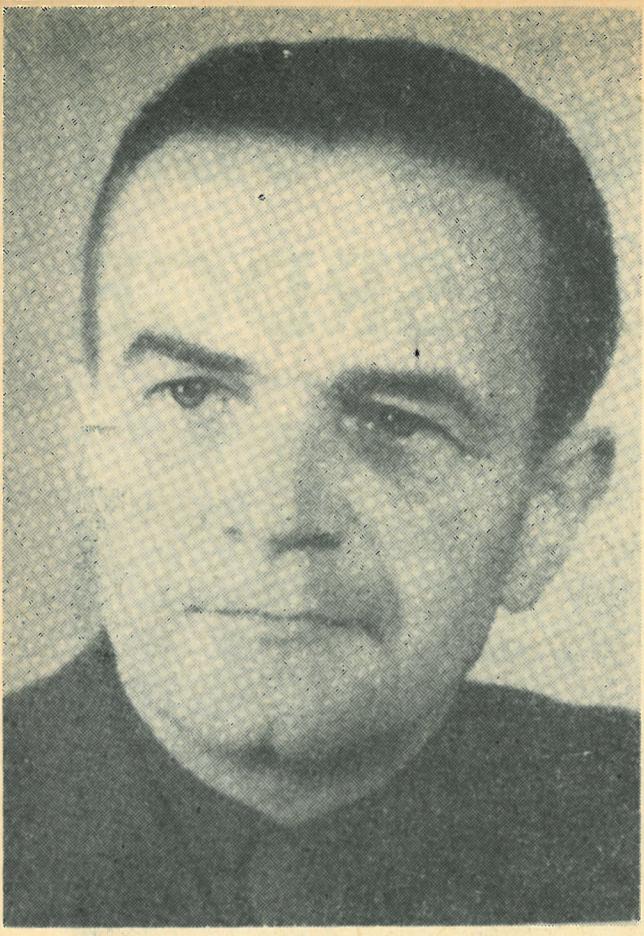
Pomaly, pomaly rozpomínal sa Ondro na všecko ako na zlý sen. Zlý sen bol ďaleko, zostal za čiernymi horami a vzdutými vrchami... a predsa kazilá

né hospodárstvo usmernilo svoje práce na plné, priemyselné využitie dreva. Ešte nedávno menej hodnotné časti dreva boli používané hlavne na kúrenie. Súčasne vznikol celý drevárenský priemysel, ktorý rôzne odpady drevá spracováva ako suroviny. Hlavnými odvetviami toho priemyslu je výroba plstených dosiek a pod. Tiež v celulozovo-papierníckom priemysle popri klasických ihličnatých stromoch spracováva sa aj ostatné ihličnaté stromy, odpady, piliny a dokonca aj slamu. Na úseku drevárenskeho priemyslu zaznamenávame veľké úspechy. Vo výrobe spomínaných dosiek je pred nami len niekoľko krajín. Naše papiernícke a nábytkarské výrobky sú vitané tovarom na svetových trhoch. Tak teda technika širokým frontom sa zapojila do procesu predbiehania deficitov dreva, čiže do boja o budúcnosť našich lesov.

V samotných lesoch situácia sa tiež zmenila. V pracovný deň počujete v lese ľukot traktorov, zvuky mechanických píl. Mechanizácia prác vyžaduje skúsených a vyškolených robotníkov, ako aj vzdelené kádre lesníkov. A hoci práca v lese, v prírode je krásna a zdravá, ešte stále pocitujeme kádrové nedostatky. Prejavujú sa aj napriek tomu, že stredné odborné a vysoké školy hralia stále nových absolventov. Možnosť dosiahnutia lepšej mzdy v priemyselných alebo administratívnych strediskách, atrakcie kultúrneho života vo väčších mestách sú hlavnými príčinami „úteku kádrov“ lesnej administratívy a robotníkov. Treba zaznamenať úsilie vyvinuté v poslednom čase aby boli vytvorené lepšie existenčné podmienky v robotníckych osadách či lesníctvach. Určite to zlepší situáciu a je najspäťnejším krokom rezortu, ktorý má veľké úlohy zachovávania a rozvíjania našich krásnych lesov pre budúenosť.

MARIAN BRZOZA

otázka, ktorú pred Ondra položili, vyvolávala všetky tie ďaleké hrózy.

„A kam ste až zašli? Ďaleko?“

„Práve pred Vianocami sme došli do Prahy. Tam to bolo veľmi zle. Gazda nás posielal do ulíc žobrat. To sme museli ísť po jednej strane ulice a on išiel po druhej. Dával pozor, koho zastavujeme a kto nám niečo dá. Najviac sme museli zastavovať paničky. To on nás tak poučoval. A paničky sa nás všeličo vypýtovali, odkiaľ sme, či nemáme na Slovensku čo jesť, a vždy nám dali po šestáku alebo viač.“

Stará Huščavová sa na posteli triasla a násilne potláčala pláč.

„Neboráček môj, chúďa nešťastné... na také konce...“

„A spievať sme chodili do kaviarní a po krémach. Spievali sme vianočné koledy... a Ľudia sa usmievali a dávali nám peniaze. Často s nami vystrájali všelijaké komédie, alebo nás zas vyháňali. Vtedy sa gazda veľmi hneval, že sme nič nezarobili. A keď sme išli niekde do maštale alebo k tehelniam spať...“

„K tehelniam! Do maštale!“ vybúšila mať už v hlasitý pláč.

„No... a to sme boli ešte radi, že bolo trocha teplo. A tak vtedy nás gazda bil. Aj na dediny nás posielal koledovať zavčas rána a prikazoval; Kým nebude mať každý aspoň tridsať korún, tak sa mi ani nevracajte! A on si sedel zatiaľ v šenku a bol taký opitý... až no!“

Huščava s hrôzou videl, ako sa v Kanitrovi mýlil. Hľa, do takého pekla posal svojho syna, ako ho cudzí Ľudia otkali a hladom morili! A teraz... takto sa prinavrátí.

„Raz sa mi veľmi zle vodilo, keď nás posilal z mesta na dedinu. Usiloval som sa, ako len mohol, a predsa som vyžobral len asi osemnásť korún. Aj ma naostatok začal poliecať naháňať. A tak som sa vrátil ku gazdovi. Vypraval som mu, ako som pochodiť, ale on mi neveril a vzal čakán: Povedz kde si skryl peniaze, ty soploš! — kričal a strašne ma bil. Plakal som, kolená som mu objímal, prosil som... a on ďalej bil a kričal: Ja ti ukážem, ty žaba naničodná, čo je to byť džarkom u Kanitru! V noci, keď myslím, že už spím — no ja som nespal, veľmi ma bolelo — raboval mi po vačkoch a v ka-bele. No ja som na môj dušu nemal nič viac.“

Huščava sa zosypal do seba ako hromada nešťastia, kým Huščavová slzy ani nestierala...

Keď som ráno chcel vstať, nevládal som. Veľmi ma bolelo tutto“ a Ondro ukázal v tie miesta, kde je bederný klb. „Pomohli mi na nohy, trocha som to rozchadol, ale som dľho nevládal. A teraz už ledva chodím... Akosi sa mi to zhoršilo... Joj, bolí...“

Bolelo a nebolo bolesti konca.

Tak sa vrátil Ondro zo sveta. Jeho pätnásť rokov bolo naplnených neobýajnou skúsenosťou. Nie to, čo videl a prešiel, nie ďaleké dediny a mestá, nové krajinu a Ľudia, nie, to v ňom nezostalo. Nasiakol však úžasný utrpením, bolestou a krvadlami, nasiakol trpkosťou — a tá sedela mu v očiach, prelievala sa v slovách. Niebolo a nikdy už nebude takého Ondra, aký bol v jeseni. Krvácal z mnichých rán, ktoré sa tak Fahko nezahojia...

Pavel poradil otcovi:

„Zajdite s Ondrom k lekárovi, nech chlapca prezrie a napiše svedectvo. A potom Kanitru zahľaste súdu. Iné sa robí nedá.“

Huščavovi sa rada zapáčila. Keby mu Kanitra padol do rúk, veru by zle obišiel. Kanitra však bohviecky zostal, s Ondrom sa nevrátil. Ale Huščava, sa predsa šiel presvedčiť až do tretej dediny. V Kanitrovom dome ho privítala jeho žena.

„Gazda je doma?“

„Veru nie... Ten sa tak skoro nevráti!“

Zahľať Kanitru súdu? Aj by zahľásil, nech ho potrescu, ak je ešte dajaká spravodlivosť na svete. Ale... koľko stojí také lekárske svedectvo? Akiste aj desať korún... najmenej...

A predsa sa rozhodol. Lekár Ondra prehliadol a konštatoval fažké ubliženie na bedernom klbe, ktoré hrozí ochromiť celú nohu. Napísal svedectvo a potom už išlo všetko hladko. Spísali protokol, vyhotovili obžalobu. Len toho obžalovaného ani svedkov dosiaľ nebolo. Treba čakaf...

A F O R I Z M Y

Odhodlane by skočil za svoj idol do plameňa, len keby mal istotu, že sa nepopálí.

Občas mám pocit, že sa dopúštam prvotného hriechu. Predavačka zo Zelovca mi podáva jablká spod pultu.

Iba vosková figúra podľahne vlastnému plameňu.

Rozvodový spor: História plna omylov.

Z manželských trojuholníkov môžu vzísť nemanželské mnohouhoľníky.

IVAN MIKULA

Fair play

Veľakrát na štadióne, ihrisku alebo v športovej hale vrele tleskame nie pekne hrajúcemu družstvu, nádhernému skoku alebo hodu, ale peknému chovaniu športovca alebo družiny. Vrávime vtedy: to bolo fair play.

Roku 1963 medzi medzinárodnými športovými činiteľmi sa zrodila iniciatíva vyznamenávania športovcov, družstiev, rozhodcov a dokonca činiteľov a trénerov odmenou Fair play. Nasledujúci rok už bolo priznané prvé vyznamenanie. Jeho laureátom sa stal Talian Eugenio Monti, bobsleista, ktorý pred startom do rozhodujúceho zápasu o titul olympijského majstra pomohol Angličanovi — svojmu najväčšiemu súperovi pri oprave pokazeného náradia. Vďaka tejto pomoci Angličan mohol štartovať a... získal zlatú medailu.

O rok neskôr na medzinárodných ľahkoatletických pretekoch americká pretekárka Willy Whiteová počas skoku do diaľky upozornila rozhodcov, že jej najväčšia súperka Angličanka Mary Randová pokazila tri skoky a nekvalifikovala sa do finále len preto, lebo jej niekto neopatrne presunul označenie miesta z ktorého mala štartovať. Rozhodcovia prihliadli k tomu čo vravela Američanka a vďaka tejto intervencii Angličanka vyhrala preteky.

Roku 1968 dve futbalové družstvá hrali finálový zápas o európsky pohár na štadióne vo Wembley, anglické družstvo West Ham United a nemecké TSV Mnichov. Diváci, ako obvyčajne počas zápasov

o taku vysokú cenu nechovali sa práve najsluňejšie. Len vďaka gentlemanškému a rytierskemu chovaniu obidvoch družstiev sa vzbúrení diváci ukludnili.

Juhoslavský zápasník Stefan Horvath počas majstrovstiev sveta v Toledu uprosil rozhodcov, aby nediskvalifikovali jeho protivníka za nesprávny zápas, lebo nechce získať prvé miesto bez boja. Rozhodcovia prihliadli k jeho prosbe a Horváth zdolal svojich protivníkov a získal titul majstra sveta po peknom športovom boji.

Roku 1967 laureátom súťaže Fair play bol maďarský tenista István Gulyas. Maďar počas medzinárodného zápasu v Hamburgu nevyužil právo na kontumáčnu výhru vtedy, keď jeho súper, česko-slovenský tenista mal krč svalov a dlhšiu dobu nemohol bojať. Keď po dlhšej dodatočnej prerávke československý tenista bol opäť schopný bojať, zvíťazil na Gulyasom.

Kto dostane medzinárodnú cenu Fair play za rok 1968? Nevedno. Predstavitelia poľského športu navrhli výborného poľského lyžiara Andrzeja Bachledu, ktorý sa tak výborne choval na olympiáde v Grenobli. Avšak nie tam si zaslúžil vyznamenanie Fair play, ale v Spojených štátach kde štartoval v lyžiarskych pretekoch bojujúc o body v klasifikácii o svetový pohár a umiestnil sa na poprednom mieste. Po pretekoch Bachleda predstúpil pred rozhodcov a povedal: „Diskvalifikujte ma. Počas zjazdu som vynechal niekoľko bránok. Nikto to neviadal, ale nebola by som športovcom gentlemanom ak by som sa k tomu nepriznal. Viem bojať čestne. Fair play.“

P. D.

L'UDIA • ROKY

UDALOSTI

- 1.III.1943 — vyhlásenie ideologickej-programovej deklarácie PPR.
- 2.III.1824 — narodil sa Bedřich Smetana, významný český hudobný skladateľ (um. 12.V.1884).
- 3.III.1919 — vznik II. internacionály.
- 4.III.1871 — narodila sa Róza Luxemburgová, nemecká komunistická činiteľka (zavraždená 15.I.1919).
- 5.III.1953 — umrel Jozef Vissarionovič Stalin (nar. 21.XII.1878).
- 6.III.1718 — narodil sa Gregor Fábry, slovenský spisovateľ (um. 3.VIII.1779).
- 7.III.1848 — Eudovit Stúr vystúpil v uhorskom sneme v Bratislave za oslobodenie slovenského ľudu z urbárskych zaviazaností,
- 8.III.1850 — narodil sa Tomáš G. Masaryk, prvý prezident ČSR (um. 14.IX.1937),
- 9.III.1918 — odznel Leninov prejav na VII. zjazde VKS(b) O vojne a mieri, v ktorom boli vyslovené zásady mierovej politiky prvého socialistického štátu,
- 10.III.1943 — v bojoch pri Sokolove po prvý raz bojovala československá vojenská jednotka v ZSSR po boku Sovietskej armády. V týchto bojoch padol kpt. Otakar Jaros, Čech, hrdina ZSSR.
- 11.III.1451 — narodil sa Amerigo Vespucci, známy moreplavec, podľa ktorého bola pomenovaná Amerika (um. 22.II.1512),
- 12.III.1814 — narodil sa Taras Grigorievič Ševčenko ukrajinský významný básnik a maliar, zakladateľ novej ukrajinskej literatúry (um. 10.III.1861),
- 13.III.1903 — narodil sa Fraňo Kráľ, slovenský spisovateľ, národný umelec (um. 3.I.1955),
- 14.11.III.1894 — konal sa I. zjazd SDKPL vo Varšave.
- 15.III.1941 — na Palmiroch pri Varšave bolo popravených 21 väzňov Pawiaka, ako odvetu za vykonanie rozsudku smrti podzemným hnutím na zrádcu Igo Symie.
- 16.III.1947 — bola medzi CSR a PRE podpísaná zmluva o priateľstve a vzájomnej pomoci,
- 17.17.III.1954 — II. zjazd PZRS,
- 18.III.1835 — narodil sa Karel Purkyně jeden z najväčších českých maliarov 19. stor. (um. 6.IV.1886),
- 19.III.1938 — vpadi do Rakúska hitlerovské vojská a násilne pripojili Rakúsko k Nemecku,
- 20.III.1956 — umrel Boleslav Bierut (nar. 18.IV.1892),
- 21.III.1794 — narodil sa Józef Bem, legendárny poľský generál, hrdina maďarskej revolúcie r. 1848-49 (um. 10.XII.1850),
- 22.III.1879 — narodil sa Albert Einstein, vynikajúci nemecký vedec, tvorca teorie relativity a bádateľ atómovej fyziky (um. 18.IV.1955),
- 23.III.1883 — umrel Karol Marx, zakladateľ vedeckej socializmu, učiteľ a vodca svetového proletariátu, organizátor I. internaciály (nar. 5.V.1818),
- 24.III.1939 — hitlerovské armády začali okupáciu českých krajín. Na druhý deň Čechy a Morava boli obsadené, čím sa začalo obdobie protektorátu. Na Slovensku Ľudáci vodcovia vyhlásili slovenský štát, vazalský závislý od nacistického Nemecka,
- 25.III.1917 — výzva Petrohradskej rady robotníckej a vojenských delegátov v ktorej sa vrávi, že poľský národ má právo na sebaúčtenie, prestahovanie hlavného mesta Poľska z Krakova do Varšavy,
- 26.III.1596 — narodil sa Pavol Dobšinský, slovenský spisovateľ, zberateľ ľudových povestí (um. 22.X.1885),
- 27.III.1817 — narodil sa Jozef Miloslav Hurban, slovenský politik, národný buditeľ, spisovateľ, zakladateľ a redaktor Slovenských pohľadov, vydavateľ almanachu Nitra, autor vlasteneckých básni a prozaických diel (um. 21.II.1888),
- 28.III.1922 — na I. zjazde delegátov Komunistickej mládeže vznikol Zväz komunistickej mládeže (od roku 1930 Zväz komunistickej mládeže Poľska),
- 29.III.1713 — bol obesený v Liptovskom Mikuláši Juro Jánosik, slovenský Ľudový hrdina (nar. 25.I.1688),
- 30.III.1844 — narodil sa N. A. Rimskij-Korsakov, majster ruskej klasickej hudby (um. 21.IV.1908),
- 31.III.1871 — Deň vyhlásenia Parížskej komunity, prvej proletárskej revolúcie a diktatury proletariátu,
- 32.III.1941 — v Rzeszowsku vyšlo prvé číslo Czynu Chłopsko-Robotniczego — časopisu komunistickej organizácie tohto istého pomenovania, ktorá vznikla v novembri 1940 r.,
- 33.III.1943 — skupina GL mala potíky s nemeckými žandárikmi na ul. Mostovej vo Varšave. V boji zahynul ppk. Jan Strzeszewski pseudo „Wiktor“, člen štátu GL a veliteľ spec-skupiny, a Tadeusz Olszewski pseudo „Zawisza“, veliteľ jednotiek ZWM, súčasť GL. Tažko ranená Hanka Szapiro-Sawicka, prvá predsedkyňa ZWM, odvezená na Pawiač zomrela 19.III.43. Po smrti Hanky Sawickej predsedom UV ZWM bol Jan Krasicki pseudo „Kazik“,
- 34.III.1944 — užnesením Rady Ľudových komisárov, Sbor poľských ozbrojených síl v ZSSR bol zmenený na Poľskú armádu,
- 35.III.1965 — prvá vesmírna prechádzka A. Leonová,
- 36.III.1839 — narodil sa Modest Petrovič Musorgskij, významný ruský hudobný skladateľ (um. 28.III.1881),
- 37.III.1895 — konalo sa v parížskom Mussé Grevin prvé filmové predstavenie na svete,
- 38.III.1945 — začiatok 58. školského roku na Jagellonskej univerzite v Krakove,
- 39.III.1824 — narodil sa poľský spisovateľ Teodor Tomasz Jež (um. 11.I.1915),
- 40.III.1936 — masakra robotníkov v tovární Sempervid,
- 41.III.1785 — narodil sa Ján Hollý, bernolákovský básnik, klasik slovenskej literatúry (um. 14.IV.1849),
- 42.III.1794 — začalo sa v Krakove povstanie za slobodu a národnú nezávislosť Poľska pod vedením Tadeusza Kościuszku,
- 43.III.1945 — vojska 2. ukrajinského frontu oslobodili Banskú Bystricu, hlavné mesto Slovenského národného povstania,
- 44.III.1592 — narodil sa Ján Amos Komenský, významný český humanistický pedagóg, zakladateľ vedeckej pedagogiky (um. 15.XI.1679),
- 45.III.1868 — narodil sa Maxim Gorkij, veľký ruský prozaik, dramatik, kritik, teoretik socialistickej literatúry (um. 18.VI.1936),
- 46.III.1947 — pri Baligrode v rzeszowskom vojvodstve, začal hynuť rúk fašistov UPA činiteľ poľského a medzinárodného robotníckeho hnutia, spojujúce vojska a II. armády poľského vojska, člen UV PPR, generál zbrane Karol Świerczewski, pseudonym „Walter“,
- 47.III.1900 — narodil sa Jiří Wolker, český básnik dramatictik, a publicista (um. 3.I.1924),
- 48.III.1419 — založili husiti na mieste hradu a Hradisko opevnené mesto, ktoré nazvali Tábor,
- 49.III.1820 — narodil sa Andrej Sládkovič, najväčší štúrovský básnik, klasik slovenskej literatúry (um. 20.IV.1872),
- 50.III.1945 — akt zasnívan Poľska s morom v Kołobrzegu, III.1943 — vznik zväzu poľských vlastencov v ZSSR.

sport

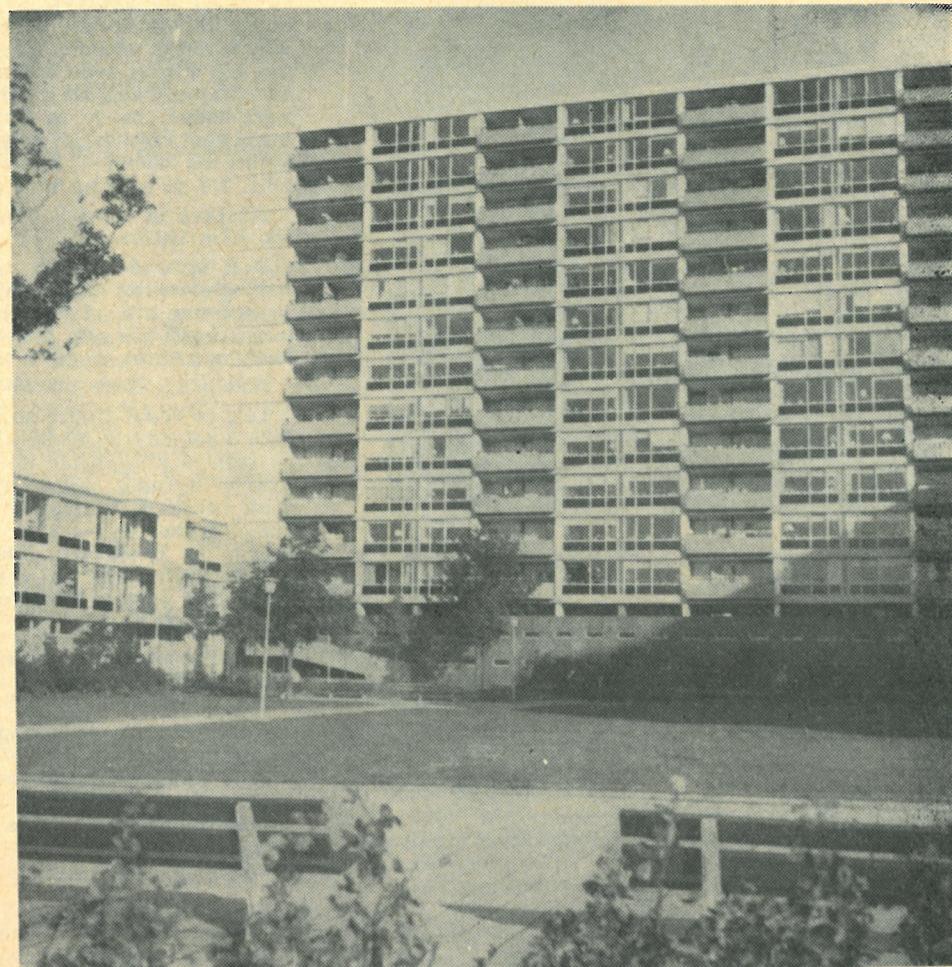
MESTO, KTORÉMU CHCELI VYTRHNÚŤ SRDCE

Amsterdam pozajdú v Holandsku ako hlavné mesto tejto krajiny, Haag, ako sídlo vlády a Soestdijk Palac pri Baarn (28 mil od Amsterdamu) ako sídlo kráľovskej rodiny. Rotterdam je zase známy, ako mesto, ktorému fašisti chceli vytrhnúť srdce, zničiť tak ako našu Varšavu.

Rotterdam leží pri Novej Máse a počíta skoro milión obyvateľov, je jedným z najväčších prístavov a obchodných centier v Európe, ako aj priemyselným strediskom. Preváža výstavbu lodí v známych suchých dokoch, chemický priemysel a najmä rafinériu. Rotterdam sa ničim zvláštym nevyznačoval až do svojej tragédie 14. mája 1940 roku, keď fašistické letectvo úplne zničilo mesto a najmä jeho centrum. Predtým bol známy snad len gotickým kostolíkom sv. Vavriša z 15. storočia a pamätkom Erazmusa Rotterdamského ktorý žil v rokoch 1466 — 1536 a bol známy nizozemským filologom a filozofom, jedným z najznámejších humanistov 16. storočia, ktorý o.i. hľásal idey náboženskej tolerancie. Okrem toho obyvatelia tohto mesta sa vyznačovali vo svete solidným obchodníctvom, bohatstvom a čistotou, ktorú aj dnes môžeme obdivovať v uhladných mestských domčekoch.

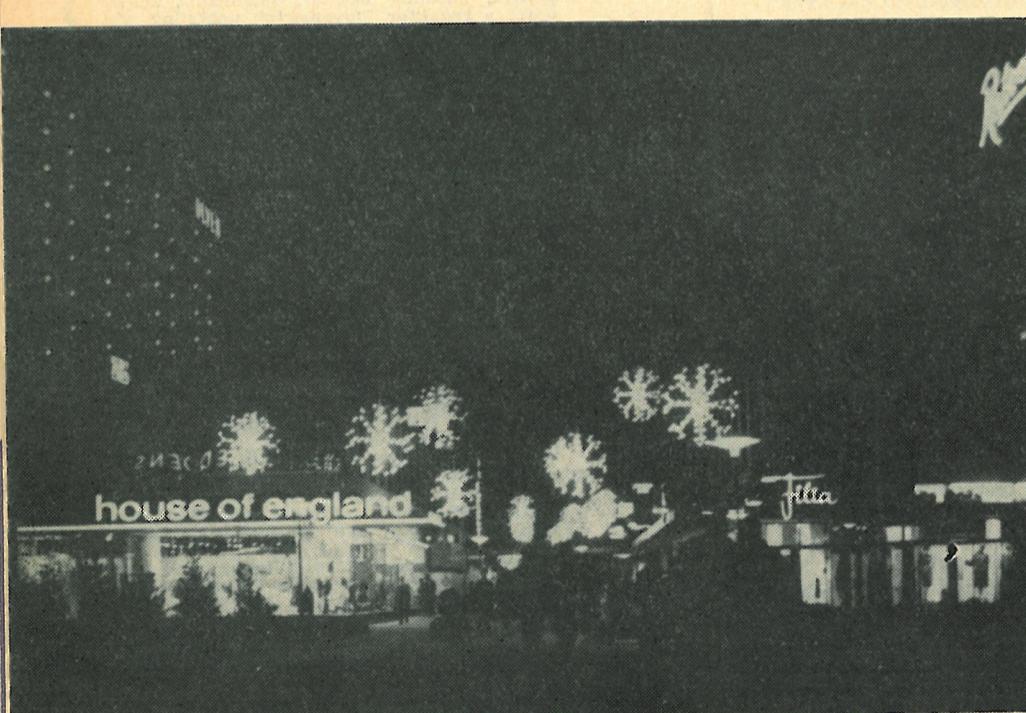
Fašistický nálet mal za účel zničenie mesta, zastrašenie obyvateľov a prinútenie ich k povoľnosti, ukávanie germánskej presily, ktorej obeťou stalo sa tiež Holandsko. Následkom bombardovania neboli zničené len prístav a radnica, ktorá podľa plánov mala byť sídlom komendantúry nemeckého wehrmachtu. Úder bol veľmi presne namierený na hlavné mesto južného Holandska, na jeho najviac spievanskému a najhustejšiemu obývanú časť. Tragédia Rotterdamu spôsobila, že toto mesto sa stalo známe vo svete a to ani nie pre sam fakt zničenia, ale heroizmus obyvateľov, ktorí ešte počas okupacie povedali NIE ako odpoveď na nemecké plány zničenia ich mesta.

Ešte počas okupacie vznikli plány rekonštrukcie mestá, najmä centra úplne zničeného bombardovaním. Obyvatelia začali, odstraňovať trosiek architekti plánovanie, a právnicki regulovať majetkových záležitostí. Dielo rekonštrukcie mesta bolo už vtedy vekoryso plánované. „Chceli sme — poviedal mi jeden z tamojších obyvateľov — prinavratiť nášmu mestu srdce, ktoré mu vytrhli, ešte krajsie ako bolo, ako protest proti barbarstvu. Ale okupant rýchle a rozhodne znemožnil realizáciu týchto plánov. Našou odpovedou bolo zväčšenie podzemného hnu-

Nové stavebnictvo v Rotterdamе

Centrum Rotterdamu v noci

JERZY SZANIAWSKI

PROFESOR TUTKA

O
MALÍŘICH

Hovořilo se o malířích. Notář tvrdil, že teprve po smrti malíře dosahují jeho obrazy vysokých cen. Doktor uváděl příklady, kdy mnozí dosáhli slávy a úspěchu již za svého života. Citoval četná jména.

Profesor Tutka s doktorem suhlasil, ale mínil, že mnoho malířů umírá hladky.

— Znal jsem — vyprávěl profesor Tutka — manželskou dvojici, on malíř, ona malířka, a ti lidé žili prostě v bílé. Měli dcérku Elínku a nesnesli už, že se jejich dítě dosyta nenají.

Jednoho dne řekl malíř ženě: „Obleču se do hadrů, pojedu do lázeňského města a budu předstírat kreténskou samouku, který maluje obrázky. Možná, že ve mně objeví génia, který maluje upřímně, bezprostřední primitivy.“ Žena namítlá: „To už tu bylo. Mám jiný nápad: teď jsou v módě děti. Malujme „jako dítě“. Naše obrázky bude podpisovat Elínka, žákyně druhé B základní školy.“

Malovali. Obesílali soutěže a výstavy. V Tokiu, v Amsterdamu a v Lodži získala Elínka první ceny.

tia namiereného proti okupantom. Naše dielo bolo ukončené len po víťaznej vojne.“ Vravel pohnutým hlasom staršieho človeka, ktorý veda skúsil, lebo aj jeho dom sa stal ruinou v ktorej boli pochovaní jeho najbližší a otázka, ktorú som mu položil zrodila spomienky na minulosť. Snad práve preto poviedal: „Na túto minulosť musíme vždy pamätať, musíme robiť všecko, aby sa neopakovala. Ostatne vy, Varšavania patríte k tým, ktorým sa nemusia vysvetľovať najnovšie dejiny takým spôsobom ako napríklad americkým turistom.“

Slávny holandský maliar Zadkin tiež ešte počas okupacie naskicoval pamätník zobrazujúci ženu s vytrhnutým srdcom, ktorý mienil darovať Varšave tak isto fažko zničenej okupantmi. Keď pamätník bol hotový jeho krajania ho požiadali, aby ho nechal v Rotterdamu a dnes ozdobuje jedno z pobreží stvárujúc apokalypsu tohto mesta.

Po vojne začala rekonštrukcia. Avšak najskôr rekonštruovali Rotterdamu prístav, zničený len koncom vojny. Prístav bol vtedy dôležitým ekonomickým objektom lebo Holandsko morskou cestou nadvázovalo styky so svetom. Potom prišiel rad na obytné štvrete, nádražia, tunely, divadla, obchodné

domy, jedným slovom na to všetko, čo je potrebné veľkému modernému mestu. Samozrejme všetko sa budovalo nie len pre súčasnosť, ale aj budúlosť s použitím najnovšej techniky. Na tomto mieste treba spomenúť Euromast s výškou 104 metre s reštauráciou na vrcholku, z ktorej je krásny výhľad na okolie, moderný hotel Hilton o ktorého pohľadom som sa mohol presvedčiť keď som tam niekoľko dní býval. Samotný hotel mohol byť predmetom zvláštnej reportáže. Konečne treba spomenúť výborný tunel pod Mášou a obchodný dom, vraj najväčší v Európe, zamestnávajúci niekoľko tisíc ľudí. Konečne sa buduje metro, čo je zaujímavé preto, že pôda je tu veľmi vlnká. Planuje sa ukončenie výstavby Rotterdamu na budúci rok. Pre súčasné obdobie je charakteristické tempo výstavby. Podobne ako v našom hlavnom meste aj tu rozkované ulice patria k obrazu mesta.

Obyvatelia Rotterdamu sú hrdí na svoje mesto. Staršie pokolenie, ako nás varšavský Wiech, rozpráva dejiny tohto mesta a v týchto dejinách je obsiahnutý boj a práca, ktoré výsledkom je obraz dnešného Rotterdamu.

MARIAN KAŠKIEWICZ

Lidé obdivovali bezprostrednosť, smälosť v sestavě bárev, fantazii. Kupovalo se. Reprodukovalo. Manželská dvojice začala už pomýšľať na auto, v némž by spolu s Elinkou jezdili na výlety.

— Promiňte — pôrušil ho soudeč — jak se môžete hľať k takovým známostem? To byl podvod! Dvojice v nejvyšším stupni nemorální.

— Také já jsem byl po jistou dobu téhož mínenia ako zde pan soudeč. Ale pozoroval jsem, že malíři obrázky s takovým zanícením, tak upřímné, a tak se snaží proniknout do duše dítěte, že den ze dne sami dětinští.

Stalo se dokonca že když jsem jednoho dne priesel do jejich bytu, zastihl jsem ženu nadurdelenou, šupulicí pusinku, a malířa pláčiaceho. „Proč pláčeš, Adámku?“ — zeptal jsem sa. „Ona mi řekla, že si se mnou už nechraje.“ A znova ho polily slyzy. Plakal tak srdečroucený, že jsem ho musel chláčolit: „Neplač, neplač, Adámku. Koukej! Vidiš? Ptáček letí, ptáček!“

Starý Joe Chambers vytáhl z kapsy u vesty těžké niklové hodinky, otevřel a ani na okamžik nespustil s oči návštěvi, k němuž se vlak blížil. Počkal, až dojel proti kiosku na třetím nástupišti a pak teprve na ně pohlédl. Na ciferníku četl osm hodin pět minut.

Na jeho vážném, vráskami zbrázděném obličeji se objevil lehký, skoro žalostný úsměv. Přitáhl brzdou a zastavil krátký vlak o sedmi vagónech právě před zarážedlem.

Konečně tu byl — na konci železniční trati. Pro většinu z těch asi tří set cestujících to neznamenalo nic, než že je zas jeden pracovní den u konce; zitra opět pojedou stejným vlakem a ve stejnou dobu a velké hodiny nad přepážkou osobní pokladny budou zas ukazovat přesné osm — ale na niklových hodinkách bude mit Joe pět minut po osm!

Dnešního večera však konec železniční trať znamenal pro Jea také konec jeho šestačtyřicetileté služby.

Neboť — jak se dobře pamatoval nejstarší dělník jezdící tímto kyvadlovým vlakem — Joe přijížděl se svou osmikrou na minutu přesně. Ale už zítřejším dnem odchází na zasloužený odpočinek. A snad důvod, proč dodržoval po všechna léta takovou neobvyklou přesnost u vlaků, spočíval v tom, že mu hodinky šly stále o pět minut napřed.

Ty velké dost neohrabaně vyhlížející cibule — jež se přes jeho láskyplnou péči staly během let poněkud neúhlednými — dostal jako část své pracovní výstroje, když byl povýšen na strojvůdce. A nyní je opět bude muset železnici vrátit. Je docela možné, že ho tohle trápilo nejvíce. Penze konečně byla jen nevyhnutelným závěrem a přicházela jako přirozený důsledek; s tím si nedělal starosti. Co se ho však nejcitelněji dotýkalo, bylo to, že se musí rozloučit se svými věrnými starými niklovými hodinkami. Ale když své přání projevil svým nejbližším nadřízeným, zatvářili se malem mrzutě: „Musíme se držet předpisů, Joe, starý kamaráde.“

A přitom určitě dostane od ředitelství darem jedny z těch krásných stříbrných hodin jako poctu za dlouholeté věrné služby.

Naposledy stál jako strojvůdce ve své kabíně a hleděl za cestujícími, jak se tlačili u východu. Některí se obrátili a kynuli mu na pozdrav — nevěděli o tom, že ho tam vidí naposledy. Když kráčel k strojvůdcovské šatně, na vlak se již neohlédl. V převlékárně byl sám, což ho potěšilo. Rozhodl se, že své věci odvede do skladu až druhý den: blůzu a čepici, střevice — a samozřejmě i hodinky!

Toho večera byli Joe Chambers a jeho žena většinou zamílkli, chvíli se

dívali na televizi a brzy ulehlí. Joe většinu noci probděl, ráno se kvapně nasnídal, shledal si věci a vydal se na nádraží.

Cekal, až se otevrou kanceláře, a pozoroval, jak Freddy Joy vyjíždí v 7.48 s vlakem. Freddy byl dobrý strojvůdce, jenže svůj vlak neměl tak rád, jak by měl mit. Joe povzdechl a odvrátil se.

O několik minut později stál ve skladě a odevzdával své věci. Staniční náčelník pan Platt tam zvlášť přišel, aby se s Joem rozloučil, ale ani on se nemohl zaručit, že by se jeho přání splnilo: „Sice mé to mrzí Joe,“ prohlásil, „ale nedá se bohužel nic dělat — kdybychom to udělali jednomu, chtěli by to pak všichni.“

A niklové hodinky putovaly do stejných rukou jako ostatní věci.

připsáno: „Doufám, že to bude pro vás příjemné překvapení.“

Příští čtvrték uposlechl pozvání a v nejlepším nedělním obleku a naleštěných střevících vstupoval slavnostně do sálu, kde se oběas konaly podniky tohoto druhu. Nebyl jediný, kdo měl toho večera dostat dárek od ředitelství, byl v seznamu čtvrtý — což však nebylo nijak na újmu sváteční nálady, kterou pocípal.

Neboť Joe, když dostal pozvání, rovnával o něm všelijak. Ne sice o tištěné pozvánce, ale o Plattově lístku. Rozmlouval o tom s manželkou a nakonec došli k názoru, že může mit jen jeden význam — že mu totiž dají darém jeho hodinky.

Ted' vyvolávali jeho jméno. Vystoupil na pódiu, aby vyslechl obvyklou řec Sira Johna Blackese o dlouhé, vě-

Vzplanula blesková světla novinářských fotografů, které ředitelství zvlášť přizvalo. Ale nikdo z nich nezachytily bleskurychlý výraz nejhlužšího žklamání, který se mihl Joeovým obličejem. Nesrozumitelně zakotkal pár děkovných slov a klopýtal z pódia dolů do sálu. Co si počne s napodobeninou? Přál si přece jen své staré niklové hodinky!

Ale všichni, sir John i jeho přátele a příbuzní, byli šťastní, když viděli jeho zřejmé dojetí a vděčnost.

Za týden však bylo Joemu přece jen dopráno, aby se skutečně zaradoval, když totiž přišel poštou balíček ze železničního skladu. Byly v něm jeho staré hodinky s průvodním dopisem, jenž byl výrazem pravomoci omezeného okruhu působnosti podřízeného úředníka.

ARNOLD THOMPSON

NA KONCI TRATI

Joe je zase dopoledne natáhl, jak to už dělával celou řadu let, a když je porovnal s radiovým časovým signálem, předcházel se přesně o pět minut jako vždycky.

„Všechno nejlepší, starý kamaráde a nech se často vidět,“ přál mu pan Platt, když mu tiskl ruku na rozloučenou.

Joe Chambers odcházel domů — do penze!

Za týden přišel dopis z ředitelství drah. Tištěnou pozvánkou ho žádali, aby se dostavil na radnici a přijal od ředitelství jako projev uznání za zásluhy malý dárek. K tomu byl připojen lístek, na němž bylo Plattovou rukou

né službě. Když skončil, vzal se stolu černou krabičku, usmál se chytráky na Jea a řekl:

„Slyšel jsem od pana Platta, že jste žádal za vydání svých služebních hodinek.“

„Ano pane,“ zamumlal Joe a cítil v nitru hlubokou radost. Hádal tedy se ženou správně — vrátil mu hodinky!

Sir John se blahosklonně usmál a pokračoval: „Nu, Joe, provedli jsme ještě něco lepšího: moji spolupracovníci i já máme potěšení odevzdat vám tyto stříbrné, zvlášť pro vás zhodené hodinky, jež jsou přesnou napodobeninou vašich starých niklových.“

„Vážený pane,“ stálo v něm, „přiložené hodinky nejsou v bezvadném stavu. Ať se seřizuji jakkoliv, jdou zase za krátkou dobu tvrdošijně o pět minut napřed. Podle našich záznamů zjišťujeme, že jste je používal Vy, a proto Vás železniční správa čini za jejich stav zodpovědnou. Žádáme Vás proto, abyste nám hodinky buď vrátil v bezvadně fungujícím stavu, nebo nám uhradil namísto toho částku 14 šilinků 9 peněz.“

Když Joe otevřel víčko starých niklových cibulí, měl dojem, že mu jejich zažloutlý ciferník přikyvuje.

Přeložil — m —

aj politickú expansiu, aby Veľkú Moravu priprátil k nemeckým vplyvom susediacej Východofrancskej ríše.

Knieža Rastislav pochopil, že nestačí len politický a vojenský odpor a že musí sa aj vymaniť z mocí bavorských biskupov začlenených do francských diecézí, upevnit právny poriadok a musí založiť samostatnú veľkomoravskú cirkevnú organizáciu podriadenú priamo pápežské kúrii, s domácim knázskej sborom, ktorý by bol oddaný zásade veľkomoravskej nezávislosti. A tak poslanie poslov do Carihradu nebolo náhodne, bolo súčasťou Rastislavovho úsilia proti napierajúcej francskej agresii.

Na byzantskom dvore žiadostí Rastislava vyhoveli a mišiu poverili učencovi Konstantinovi a jeho bratovi Metodovi, ktorí v sprevode niekoľkých žiakov prišli koncom leta r. 863 na Veľkú Moravu. Počádzali zo Soluna, ktorý ležal na slovanskom území a už od detstva dobre ovládali macedonsko-bulharské nárečie, ktorým rozprávali solunskí Slovania. Konstantín patril nesporne k vtedajším najvýznamnejším filozofom. Mal mimoriadny talent a bol učencom so širokým rozhraním a pozornal niekoľko rečí. Dostal tiež čestný titul „Filozof“ a bol profesorom filozofie na vysoko-

kej dvornej škole v Carihrade. Jeho starší brat Metod, praktik a politik, pred odchodom na Moravu cez desať rokov spravoval byzantsku provinciu so slovanským obyvatelstvom.

Aj keď význam účinkovania Konstantína a jeho brata pre kultúrny rozkvet veľkomoravského prostredia je skutočne dalekosiahly, predsa jeho najdôležitejším dielom, ktoré nemožno ani dosť docenit, bolo utvorenie prvého slovanského písma — staroslovenčiny. Prvýho spisovného jazyka Slovanov, v ktorom vytvoril vyspelú literatúru, tak, že okrem latínčiny a gréčtiny, bola iba staroslovenčina spisovným jazykom na evropskej úrovni.

Pre svoje písma, neskôr nazvane hlaholikou a pre jeho abecedu, vzniklo pred príchodom na Veľkú Moravu; vznal Konstantín slovenské nárečie z okolia svojho rodiška Soluna, no sam jazyk bol orientovaný široko, pre potreby všetkých Slovanov. Do staroslovenčiny Konstantín a Metod a ich žiaci prekladali hlavné liturgické texty a najdôležitejšiu literatúru a tiež písali originálne diela. Staroslovenčina sa stala na mnohé storočia jazykom slovanskej kultúry a vzedmenosti. Okrem toho posilňovala domáci slovanský front v období fažkého nemeckého náporu.

Po niekoľkých rokoch pôsobenia na Veľké Morave, vplyvom viacerých okolností Konstantín a Metod odišli do Ríma, kde boli prijatí s veľkými poctami a tam pápež vysvätí ich učenikov. Tam sa Konstantín dožil tiež slávnejšieho schválenia slovanských cirkevných prekladov a pápežovho povolenia na používanie slovanského jazyka ako jazyka liturgického. V Ríme Konstantín svoju misiu skončil. Ochorel a utiahol sa do jedného z rímskych kláštorov, tam prijal mnišské meno Cyril a po päťdesiatich dňoch zomrel štrnásťteho februára r. 869. Mal štyridsať dva roky. Metod so žiacmi vrátil sa na Moravu a pokračoval v započatej práci, až do konce svojho života. Umrel údajne vo Velehrade 6.IV.885 r. Po Metodovej smrti šírili jeho žiaci vzdelenosť naďalej v Bulharsku, kde vytvorili dva významné strediská pri jazere Ochrid a v Pierejسلave. Tu reformovali hlaholsku abecedu a vytvorili nové slovanské písma, ktoré na počesť svojho veľkého učiteľa Konstantína-Cyrila nazvali cyrilikou. Iba nevelmi pozmenená cyrilika vyuvinula sa potom na dnešnú, ruskú, srbskú a bulharsku azбуku.

Jubileum tisícého výročia smrti Konstantína-Filozofa došlo sa do popredia kulturného sveta pod patronátom UNESCO. Ústredné slávnosti sa konali v Bulharsku a v Ríme, kde oficiálna delegácia z Bulharska odovzdala poctu u hrobky tvorca prvého slovanského písma a zakladateľa slovanskej písomnej kultúry.

Na snímke ukážka hlaholského písma, ktoré vytvoril Konstantín-Filozof, z najstaršieho zachovaného rukopisu tzv. Kijovských listov z X. storočia.

TISÍCE VÝROČIE

Ked' poslovia Veľkomoravského knieža Rastislava prišli v r. 863 do Carihradu (dnešný Istambul), vtedajšieho hlavného mesta mocnej Byzantskej ríše. žiadali panovníka cisára Michala III., aby posílal k nim učiteľov, ktorí by veľkomoravskému ľudu hlásali venu v zrozumiteľnom slovanskom jazyku. „Pošli k nám takého muža, ktorý nám zaviedie všeobecnú spravodlivosť“, „Lebo od Vás na všetky strany vždy dobrý zákon vychodí“ — prednesli poslovia.

V deviatom storočí kresťanstvo bolo už od dávna neodlučiteľnou súčasťou veľkomoravskej hospodárskej a politickej organizácie, ale šírili ho, nezrozumiteľnou pre ľud rečou misionári z Taliánska i Grécka, no hlavne nemečki misionári z Bavorska začlenení do východofrancských diecézí. Zároveň sa snažili šíriť

Peter Karvaš (1920) je jedným z najvýznamnejších predstaviteľov súčasnej slovenskej drámy a prózy. Jeho literárne začiatky spadajú do posledných predvojnových rokov, no mohol sa rozvinúť až po skončení druhej svetovej vojny a to tak v próze, ako aj v dráme. Tažisko jeho literárnej tvorby je však v dramatickej literatúre. Toto dielo chcelo byť predovšetkým odoviedou na mnohé otázky, ktoré súviseli s vojnou a jej dôsledkami na ľudskú psychiku a morálku. Pre ďalší umelecký vývin Petra Karvaša bola príznačná jeho zainteresovanosť aktuálnymi otázkami spoločenského života a jeho socialistických premien na Slovensku.

Za vrchol jeho doterajej dramatickej tvorby sa považuje dielo Polnočná omša (1959) v ktorom zobrazil tematiku Slovenského národného povstania. Dielo je aj sfilmované. Tematicky sa k Polnočnej omši druží tragédia Antigona a tí druhí, tiež veľmi populárna. Je to moderná tragédia, ktorá významovo súvisí so Sodoklesovou tragédiou Antigona. Autor ju však nezačaňil osudovosťou. Vedome chcel ukázať, že človek vie aj v najťažších podmienkach bojať v mene humánnych ideálov ľudstva a prenášať do prítomnosti odkaz davných rokov. Je to vlastne obraz života zajatecov v koncentračnom tábore Ich úsilie o zachranu života a prejav vziajnej obetavosti priopomínajú myšlenkový odkaz antickej drámy.

Prinášame úrovňok z hry:

ANTI: On to nemôže vedieť.

STORCH: Anti! Čo tu robíš! Ako si sa sem dostal?

ANTI: Kedy ma už dás obesit, Storch?..
STORCH: Pýtam sa fa, ako si sa sem dostal...?

ANTI: Patrím sem.

STORCH: Vieš, že za toto je —

ANTI: Smrf. Za všetko je smrf. To si človek nemôže popiesť.

STORCH: Okamžite choď do svojho bloku!

ANTI: Prečo?

STORCH: Pretože ta inač zabijú? — Ukáž ruky!

ANTI: Tak vidíš, Storch, aj tak ma zabijú.

STORCH: Ty si —

ANTI: Pochoval som Leopolda Külmeho.

STORCH: To nie je možné — !

ANTI: Prečo nie?

STORCH: A prečo — prečo si to urobila — ?!

ANTI: Pretože som musela.

STORCH: Kto fa nútí?

ANTI: Nikto. To nechápeš, čo?

STORCH: Chod do svojho bloku. — To dievča, s ktorým bývaš, to mohlo urobiť práve tak dobré ako ty. Oznámim —

ANTI: Ismenia...? Chudinka... Tá to nemohla urobiť.

STORCH: Budeš čušať — !

ANTI: Môžem rozhodovať o tom, kedy zojmím,

STORCH: Ale to je všeko, o čom môžeš rozhodovať.

STORCH: Anti...! Nedržal som fa po točké mesiaci nad vodou, aby som fa teraz musel dať odpraviť pre nejakú maličkosť!

ANTI: To je maličkosť. To je nejväčšia vec v mojom živote. Ani som netušila, že sú na svete takéto veľké veci. A že ja môžem —

STORCH: Mám fa daf obesiť pre mŕtveho muselmana...! Preboha živého, ci si už všetko zabudla...? Bezo mňa by si už dávno bola išla doplynu!

ANTI: Nezabudla som. Tu človek nemôže zabudnúť ani na to, na čo by chcel.

STORCH: Ja som to bol, kto fa zachránil pred lekárskymi pokusmi! Videla si, ako vyzerali po nich ostatné?

ANTI: Ale čo si so mnou urobil ty! Ako mám teraz žiť!

* * *

STORCH: Riskoval som všetko! Zatajil som fa Kronemu. Bedlil som nad tvojou bezpečnosťou! Zahrnál som fa jedlom.

ANTI: A ja som to nosila väznom —

STORCH: Sem?! Týmto — ?!

ANTI: A nie len jedlo, Storch! Aj lásku! — Eudia potrebujú lásku! Eudia zasluhuje lásku!

STORCH: Anti... Ty si —

ANTI: Áno! Áno! Co chceš ešte počuť, Storch? Nemáš dosť?!

STORCH: To nie je pravda! Lužeš, aby si — toto mi strašne zaplatiť!

ANTI: Pomôžte mi...! Prosím vás, pomôžte mi...! (Nedaj ma...!)

JOZEF: Neboj sa, Tonka... Nedám fa! Ešte nás čaká celý dlhý život... Co by bol bez teba Dunaj a Bratislava... Za mojim oknom by zhoreli všetky náhrady... Naša ulica by ostala ako cintorín... Aj ja sa chcem naučiť rozopäť ruky a vyletieť... Ty ma tuto naučíš, Tonka. Nedám fa, moja, nedám...! Milá... tátó chvíľa sa nikdy neskončí...! Počuješ — nikdy!

STORCH: Pod.

ANTI: Kam?

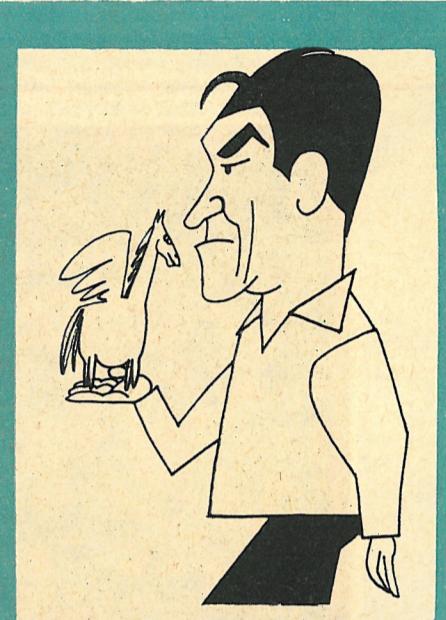
STORCH: Na tvoj blok.

ANTI: A potom?

STORCH: Potom sa vrátim. Mám tu ešte akúsi prácu.

ANTI: Storch — Ušetri ich.

ANTIGONA A TÍ DRUHÍ

PETER KARVAŠ

V KARIKATÚRE M. VAVRU

STORCH: Koho?

ANTI: Mojich ľudí. Mojich priateľov.

STORCH: A ty — potom —

ANTI: Ano, Storch.

STORCH: Áno — ?!

ANTI: Ušetríš ich...? Ostanú nažive?!

STORCH: Áno! Áno! — Achtung! Nützen ab!

KRONE: Čo to bola za streľba, Herr Ober-scharführer?

STORCH: Heftling z tejto štuby vytrhol Scharfährerovi automat, zabil ho a vrhol sa na poslov. Zlikvidovaný guľometmi.

KRONE: A na jedného heftlinga museli páliť všetky veže? Čo to má znamená, Herr Oberscharführer? Onemeli ste?

STORCH: Pristihol som ju.. v tejto štube —

KRONE: Tak. No máte tu pekný poriadok, len čo je pravda. — Na čo čakáte. Nieviete, čo je bežný trest! Storch! Spíte?!

STORCH: Jawohl, Herr Hauptsturmführer!

— Los!

KRONE: Koniec radovánkom páni. Stál! Ani hnút! Ešte som nezabil jediného heftlinga. Nerád by som si toto konto zašpinil. Všetko v poriadku? Kühne zakopaný?

PORUČÍK: Mrtvi sa nezakopávajú, mrtvi sa pochovávajú.

KRONE: Mrtvi — ľudia! Vy predsa myslíte, nie? Zdá sa vám možný, že by som bol človek ja... a zároveň tie hory hnieždzie a smrdiacie telia? Môže ľudstvo vyzerať takto? Môže národ vyzerať takto! Alebo ja — alebo oni!

PORUČÍK: To je pravda.

KRONE: Ty ma chceš vyprovokovať! Aby som si pošpinil ruky! Netaj sa, ostanú čisté! A teba... Hm... my dvaja ešte máme pred sebou dlhý a zaujímavý rozhovor, nie...? Kde leží Kühne...? Kto ho pochoval?

PORUČÍK: Ja.

KRONE: Ty sám, Johann...?

PORUČÍK: Volám sa Ján.

KRONE: Kto ti pomáhal, Johann?

PORUČÍK: Nikto.

KRONE: Kto ti pomáhal??

PORUČÍK: Všetci!

KRONE: Kto všetci?!

PORUČÍK: Celý tábor. Polod bol premrzutý. Bolo ho otreba vyhrabáť nechťami. Odnesť. Vyklíbiť nechťami hrob v zmrznutej zemi. Nanosiť v dlaniach snehu, aby ste ho nenašli. Udupať. Či to môže urobiť hrstka? Ža taký krátky čas? Vysilení, vychladnutí! — Nemôžete dať povešť statisť ľudí!

KRONE: Prečo nie?! — Partia je dohratá!

PORUČÍK: Johann žije.

KRONE: Pre jediný rozhovor. Potom —

PORUČÍK: Aj potom bude žiť. Prežije nás! Ak umrie Ján, bude Ivan! A po nám János! A Jeanis! A Jean! Po vás nezostane ani smrad spálenisk a krematórií — a on bude žiť!

SPRAC.: TERESA HETENIAKOVA

Medzi mnohými udalosťami, ktoré svedčia o tom, že tento rok nebude menej bohatý, aby sme nepovedali priam búrlivý na udalosti ako minulý, dopodoleni sme sa o novej, ďalej v poradí kríze na Pyrenejskom poloostrove. Je pravdu, že vývoj posledných udalostí v Španielsku, akoby odrezanom Pyrenejami od ostatnej Európy, nezaťahuje priamo medzinárodnú situáciu, predsa však opäťovne obrátil pozornosť verejnej mienky na stále vládnuci v Španielsku režim diktátora Francisa Franca a to vtedy, keď mnohí jeho partneri začiňali už zabúdať o podstate tohto režimu a pokúšali sa rozširovať s ním styky. Posledné zákonky generála Franco a vyhlásenie v Španielsku výnimočného stavu — ako sa oznamovalo na 3 mesiace, vyvolali rôzne spekulácie západných komentátorov ohľadom ďalšieho rozvoja situácie v Španielsku, ale predovšetkým svedčia o vzmáhajúcich sa opozičných náladách medzi stále širšími vrstvami španielskej verejnosti. Prejavujú sa najmä medzi robotníkmi a študentmi a idú ruka v ruke s nebývalým zostrovaním politického teroru, ktorý Franco vždy považoval za základnú metódou vládnutia.

V univerzitných mestách a ľudiských priemyselných strediskach pribeha vlna zatýkaní. Španiel tlač, ktorá donedávna písala o rastajúcom proteste bola prinutia, aby prudko zmikla. Polícia odola informovala o presnom počte knutých — tlačových agentúry písav stovkách robotníckych činiek, študentov a politicky angažovaných intelektuálov. Je charakteristické, že prenasledovanie a zatýkanie tiehli nielen ťačiariských činiek, ale aj — ako písu západné agencie — ľudi spomedzi liberalizujúcich kruhov, dokonca s Falangou, a najmä katolíckych, ktoré stavali na služby na liberalizácii života v Španieli. Medzi zatkutými nechýbajú dokonca ani jezuici.

Už 30 rokov trvá v Španieli fašistický režim dnes už ručného generála Franco. Úsilie, keď po trojročných fáliach bojoch, v občianskej vojne v Španielsku, ktorú viedol s menom Šťastím, za priamej pomoci Benito Mussoliniho prevažujúce fašistické sily v marci 1939 konečne dali vojská mladej španielskej režime. Franco, ktorý ešte rok 9 bol generálmi — členmi hnutia

CAUDIL

Uplynulo tridsať rokov od ukončenia v Španielsku občianskej vojny, v ktorej ozbrojený španielský ľud, podporený robotníckymi Medzinárodnými brigádami, o.i. praporom Jaroslava Dabrowského postavil sa proti fašistickému puču generála Franco. Po trojročných ťažkých bojoch vedených so striedavými úspechmi vojská mladej republiky boli porazené prevažajúcimi fašistickými silami, ktoré zvifazili len vďaka silnej podpore a pomoci, ktorú Franco dostal od Mussoliniho z Talianska a hitlerovského Nemecka. Po druhej svetovej vojne Spojené štaty zaujali miesto po hitlerovskom Nemecku. V Španielsku boli vybudované desiatky základní USA, pre Francov režim začali plynúť stovky miliónov dolárov udržujúcich ho pri živote.

Komunistická strana Španielska po prechode do ilegality sa nevzdala boja, ktorý neustále stúpa. Dôkazom stále rastúcej opozicie proti Francovi je zavedenie na území celej krajiny výnimočného stavu. Avšak režim už nemá sily, aby zavádol všetkými obyvateľmi.

Na dokumentačnom snímku z obdobia občianskej vojny Dolores Ibarruri, legendárna Partidaria, jedná z vedúcich osobností španielskych demokratov pri prejave k bojovníkom interbrigád. Naľavo od nej generál Walter (Karol Świerczewski).

J. J.

ILLO NA SOPKE

menovaný vodcom — caudillom, ako aj šéfom štátu a vodcom Falangi, zrušil všetky politické strany a všetky demokratické slobody. Odvtedy dejiny Španielska stvárnovala politika caudilla a jeho generálov, podľa vzoru dvoch fašistických štátov, Hitlerovho a Mussoliniho.

V období druhej svetovej vojny, v priebehu prvých dvoch rokov jej trvania, keď glorifikovanie Hitlera dosiahlo svoj vrchol — Španielsko, hoci formálne zachovávalo neutralitu, v skutočnosti pomáhalo Nemcom dodávajúc im strategické suroviny a napriek tomu, že malo pomenovanie „no-belligerante“, „nebojujúceho“ štátu, poslalo roku 1941 celú divíziu, tzv. „belasú“ na východný front. Roku 1943 pod vplyvom rysujúcej sa porážky Hitlera v Španielsku sa objavilo nové úradné pomenovanie — „neutral“.

Zdalo sa, že keď dojde k porážke Hitlera a Mussoliniho, musí to spôsobiť aj úpadok španielského fašizmu. Ale Franco sa usiluje predbehnúť kolobeh udalosti. Roku 1944 ruší monopol priznaný nemeckým agentúram na informácie pre španielsku tlač a priznáva americkému a anglickému veľvyslanectvu v Madride právo na vydávanie vlastných tlačových bulletínov. Súčasne mení svoju vlastnú vládu a na miesto ministra zahraničných menuje monarchistu, a nie člena Falangy čím zisťáva podporu monarchistických živľov, oživených perspektívou reštítucie monarchie.

K tejto záležitosti sa vrátili monarchisti už po vojne a radili generálovi Franco, aby dovolil vstúpiť na trón Don Juanovi, synovi posledného španielského kráľa Alfonza XIII., aby sa tým istým vyhol zadpovednosti za minulé obdobie. Franco si rady vypočul, ale konal po svojom. Roku 1947 proklamoval kráľovstvo, ale seba ponechal vo funkcii doživotného šéfa štátu.

Napriek bojkotu, ktorý začal v novembri 1945 a bol iniciovaný Organizačiou spojených národov, napriek odvolaniu veľvyslancev z Madridu, Franco netrati nádej že nadídú lepšie časy. Skutočne, päť rokov po skončení druhej svetovej vojny zá-

padný imperializmus, najmä americaný, uvidel na Pyrenejskom poloostrove svojho spojence. Fašistickému Španielsku určil úlohu bašty na západe Európy. A tak teda po skoro šesť rokoch trvajúcej prestávky, Franco, stojac opretý o meč v trónnej sieni kráľovského paláca Real v Madride... prijímal veľvyslancov vracajúcich sa opäť do Madridu. S mimoriadnou útetou a váznosťou vital veľvyslanca Spojených štátov, predstaviteľa štátu, ktorému vďačil za svoju novú úlohu v západnom svete. Spolu s ním prichádzala americká vojenská a hospodárska pomoc. Spojené štaty zabrali mesto uprázdené hitlerovským Nemeckom. Za túto podporu platí svojím washingtonským ochrancom — vojenskými základňami na území Španielska. Spekulácie spojené s vyznačením nástupcu trónu odpadli na ďalšie miesto. Ale Franco nikdy celkom od nich neupustil zaisťujúci si týmto spôsobom podporu obidvoch generálov, aj zo strany krajných praviciarov.

Aj v súčasnej kríze — čo zdôrazňujú západní korešpondenti — 76-ročný generál Franco cítiac naraďajúce faškosti so zachovaním moći, hľada východisko v návrate ku koncepcii, vyznačujúc na trón princa Juana Carlosa Bourbon Parmského. Ale opozícia proti dedičnej monarchii je v Španielsku veľká, preto len ľahko dá sa predvídať aké budú ďalšie osudy a či Franco bude viedieť vytvoriť monarchiu.

Je však nesporné, že pre Franca oveľa väčší význam má udržanie prílivu stovák miliónov dolárov, ktoré USA platia za udržanie svojich základní v Španielsku. Tieto doláre majú pre frankistický režim životný význam a odsunujú termín prepuknutia hospodárskej krízy.

Výsledkom zavedenia výnimočného stavu je stanné právo v celej krajine, k čomu došlo v Španielsku po prvýkrát od ukončenia občianskej vojny. Avšak táto sila nestačí, aby udržala v moci všetkých občanov, čo sa ostatne Francovi nikdy celkom nepodarilo. Španielsko je krajinou, pod ktorej naoko pokojným povrchom stále viac vrie... Nachádza sa na pokraji nového politickej procesu, proti ktorému neschopný režim siahol po výnimočné zákony.

I.I.

Obrázok, akoby prenesený zo stredrovku, súčasnosť pripomína len tranzistorové rádio

22. júla tohto roku oslavíme 25. výročie vzniku Poľskej Ľudovej republiky. V priebehu tých 25 rokov sa na Orave veľa zmenilo. Boli vybudované nové mliekárne, pošty, cesty, školy. V školách bola zavedená 8-triedna povinná školská dochádzka. V Jablonke vzniklo všeobecne vzdelávacie lýceum, vďaka čomu každé dieťa z Oravy môže nadobudnúť stredné vzdelanie.

Poľnohospodárstvo je dnes na oveľa vyšej úrovni ako voľakedy, budujú sa nové hospodárske stavby, na vidieku sú už dnes skoro všade kiosky, kaviarne, klubovne, hostince, bary, roľnícke krúžky, u nás MS KSCAS a iné organizácie. Poľsko, zaostalé za sanačnej vlády veľa vytrpelo od fašistických okupantov. Bratislavské krajiny Poľsko a Československo boli oslobođene červenou armádou. Po oslobođeniu práca a námaha celoho poľského národa sa podieľa na výstavbe lepšej budúnosti. Oravu obývajú Poliaci a slovenská národnostná menšina. Dopsujeme si zo známymi z Československa a predplácame si aj české a slovenské noviny.

Som z roľníckej rodiny, môj otec je pôvodom Slovák, matka Poľka. V škole nám rozprávali, ako naša obec vypadala pred vojnou, preto chcem vám o tom napísat. Bývam v Pekelníku, kde pred prvou svetovou vojnou nebola škola. Roku 1886 pod babiou horou bol kúpený pozemok a budova školy, v ktorej sa vyučuje dodnes. Prvým učiteľom bol Ján Wyroda, roľník z Jablonky, ktorý vyučoval slovensky, po nám tiež roľník Ján Hola — tiež Slovák. Potom prišla učiteľka — Maďarka. Obyvatelia Pekelnika neboli radi, že ich detí sa musia učiť maďarsky. Po prvej svetovej vojne prišla k nám poľská učiteľka pôvodom z Oravy — Petronela Wierczykowská, ktorá vyučovala poľský. Učila do roku 1938. Potom boli zasa slovenskí učitelia.

V Pekelníku nebola tiež pošta, Pekelníčania museli chodiť do Jablonky vzdialenej 5 km. Obecný úrad bol len v Odrowážu, autobusy neboli, všade treba bolo chodiť pešky. Hasiči nemali ani remizu, ani auto. Domčeky boli malé, kryté slámovou, neboli elektrický prúd. Dnes je tu družstvo GS, bar, pošta, remíza, protipožiarne auto. Máme v obci MVN, ktorý však sídlí ešte v súkromnom dome, bola vybudovaná asfaltová cesta. Elektrický prúd ešte nie je, ale dúfame, že už koncom toho roku bude. Sú aj dve mliekárne, roľnícke krúžky. Ludové zvyky pestuje mládež, ktorá spieva a tančuje tak ako voľakedy naši dedovia. Predsedom miestnej skupiny našej Spoločnosti je Ján Dziubek. V Ludovom Polsku sa nám žije lepšie, ako našim dedom a rodičom pred vojnou.

ANNA MAŠLAK
PEKELNIK Č. 65

CO SA ZMENILO...

Tento rok pripadá významné výročie — štvrtstočie Poľskej Ľudovej republiky, 25 rokov od vzniku štátu pracujúcich. Dobre si pamäťame vojnu, časy, keď obchody boli prázne, potraviny a iné tovary na prídel. Všetci vieme, že vojna prináša len spustošenie, hlad, smrť. Vojna — nemecká okupácia — zničili Poľsko, mnohé mesta ležali v rúmoch, najhoršie však na tom bola Varšava. Bolo treba všetko začiat od začiatku, budovať a ešte raz budovať. V prvých rokoch po oslobođení naša krajina bola jednou veľkou stavbou: továrnami, obytných domov, cestami, zdravotníckych stredisk a iných objektov a tak to trvá dodnes. Stále počujeme hlas, že je potrebné aby tu bola vybudovaná škola alebo dom, inde cesta. Požiadavky sú obrovské a na ich splnenie sa vynakladajú obrovské sumy, aby sme dosiahli lepší zátrašok. Ostatne veľký pokrok je viditeľny všade, na každom úseku nášho života.

Hned po vojne boli fažkosti s nákupom najnutnejších tovarov dennej potreby. Dnes nie sú problém s nakupovaním dobré obuv, konfekcie a priemyselných tovarov. Poľsko z roľníckeho štátu sa zmenilo na priemyselný. Vyvážame do zahraničia priemyselné výrobky a to aj do priemyselne vyspelých krajín. Dvadsať rokov je veľa v živote nielen občana, ale aj štátu. Za tak dlhé obdobie sme zaznamenali úspechy aj porážky. Ako som už spomína, naše územie je veľkým staveniskom, preto aj každý občan môže najspäť prácu a nemusí sa obávať, že ju strati. Náš štát je krajinou s veľkou budúcnosťou. Všetci vidíme veľké investície ako je Nowa Huta, ale sú aj iné, v okresnom merítiku napr. Obuvnícky kombinát v Nowym Targu, ktorý z roka na rok viač vyrába a potrebuje stále viac pracovných sôl. Dnes už skoro v každej obci máme telefon, autobusovú dopravu, elektrický prúd. Ešte pred 10 rokmi skoro v každom dome svietila petrolejová lampa alebo aj sviečka a tak to bolo od nepamäti. Len ten nevie oceniť, čo je to elektrický prúd, ktorý ho mal od maľčka a je naň zvyknutý.

Ale pozrite sa na našu národnostnú menšinu. Čo sa tu zmenilo v porovnaní s predvojnovým obdobím? Sanačná vláda neužívala národnostné menšiny a ich požiadavky, nemali sme nič.

Dnes máme svoje školy, svoju Spoločnosť, ktorá má mnohé skupiny vo všetkých obciach obývaných národnostnou menšinou. Spoločnosť pôsobí v rámci Fronty národnej jednoty. Musíme priznať, že je to veľa a že je to možné len vďaka existencii Ľudovodemokratického zriadenia. Samozrejme sú aj nedostatky, ktoré však veríme, že behom času budú odstránené pri dobrej vôle v našej strane, ako aj pričinením patričných úradov. Vieme, že počas blížiacich sa volieb do snemu a národných výborov naša národnostná menšina vynaloží všetky sily, aby boli zvolení tí z našich krajanov, ktorí sú si plne vedomí svojich povinností členov národných výborov a budú pracovať pre našu spoločnosť cieľ, lepsiť bábenosť celého národa. Dúfame, že toto významne výročie oslavíme všetci dôstojne, ako uvedomeli občania nášho štátu, že sa zapojíme do všetkých prác spojených s týmto výročím, ktoré je predsa našim spoločným sviatkom.

ANTON PIVOVARČÍK

ČITATELIA REDAKCIA

NEDECA

Tentoraz vám napíšem niekoľko slov o mienke, aká je v našej obci o našom časopise Život. Ľudia ho radí čítajú, lebo sú v ňom zaujímavé články, ako napríklad o priehrade, ktorá ma byť vybudovaná na Dunajci.

S našou školou v Nedeci, tou s poľským vyučovacím jazykom aj so slovenským vyučovacím jazykom sme veľmi spokojní. Riaditeľka školy so slovenským vyučovacím jazykom Barbara Majerčiaková je obľúbená medzi deťmi, tak isto ako aj učiteľka Cecília Bieguvá. Sme radi, že naše deti môžeme posielasť do školy s takým jazykom, aký si vyberieme. Vedľa je to len dobre, ak budú vedieť viac reči. Ja sám som chodil do maďarskej školy v ktorej som sa učil slovenčinu a teraz som sa naučil aj poľský. Všetko čo sa ľovek v živote naučí je mu len k dobru.

FRANTIŠEK KAŠICKÝ

KACVIN DRUŽSTVÁ GS

Naše družstvá GS majú po obciach skladby umelých hnojív, v ktorých si naši roľníci môžu kupovať potrebné hnojivá nemáriac čas podaromníci cestovaním za nákupom. Aj v našej obci bol taký sklad, v ktorom si roľníci mohli kúpiť nielen hnojivá, ale aj cement a iné tovary. Mali sme veľkú výhodu, ale tento rok doterajši vedúci skladu povedal, že sklad sa likviduje a bude len v Nižných Lapšoch. Ono je to záležitosť, ktorá sa týka nielen GS ale predovšetkým nás — roľníkov. Tak teda snažil som sa dozviedieť prečo. Podľa toho čo som sa dozvedel, doteraz vedúci skladu mal od predaja umelých hnojív percentá: za dusíkové 3%, fosforové 4%, vápno 5% atď. Od nového roku totiž percento bolo znížené čo je veľmi divné. Prečo vlastne GS dával behom tých niekoľkých rokov vyššie percentá a teraz ich znížuje o polovicu? Nevieme či je to nariadenie, alebo len vlastná iniciatíva. Predsa družstvo malo by konat tak, ako je to najlepšie v zaujme roľníkov.

Koncom minulého roku v každej obci boli členské schôdzky GS na ktorých sa rokovalo o úspechoch aj o nedostatkoch. Na schôdzke v našej obci som počul mnohé hľasy poukazujúce na to, čo by sa v našej obci dalo urobiť, aby obchodná a zásobovacia sieť fungovala lepšie ako dosiaľ. Viackrát som na stránkach Života poukazoval na nedostatky obchodných miestností, skladov atď., ale všetko ostalo bez ozveny. Na našich obciach sa buduje veľmi málo obchodov, a tie ktoré sú, nevyhovujú dnešným požiadavkam. Zoberme len obchody v našej obci. Jeden potravinársko-priemyselný a druhý s nápojmi a potravinami. Už 20 rokov sú umiestnené jeden v miestnostiach urbáru a druhý v súkromnom dome. Miestnosti obchodov sú malé, nestačia pre kupujúcich najmä vo ve-

černých hodinách. Okrem toho v obchodoch sú skladby bedničiek s octom, vinom a pod., čiže tu aj prázne bedničky a čakajú na odber z PZGS, ale namiesto aby ich ubúdalo — pribúdajú stále nové. Na schôdzke som na to poukazoval, ale dostať som odpoved, že vraj PZGS nema miesto na uskladnenie. Podľa mňa nie je to nijaká odpoved, lebo pri dobrej vôle iste by sa našlo nejaké východisko. Druhý príklad: v obchode v ktorom sa predávajú potraviny, predáva sa aj pivo, víno atď. Podľa mňa alkoholické nápoje by sa mali v družstevných obchodoch predávať len v uzavretých flášach, lebo v opäťom prípade obchod je tak zatlačený, že zákazník, ktorý pride nakupovať ledva sa tam môže vstisnúť. Je to otázka hygieny, ale nie len. Starší ľudia pri pive a víne rozprávajú rôzne veci, ktoré by nemali počúvať deti prichadzajúce za nákupom. V každej obci máme niekoľkých aktívnych členov členských výborov družstva, ale na tomto poli sa nemôžu pochváliť veru nijakými úspechmi, všetko ide po starom a to už roky.

Pozrite sa teraz na zásobovanie. Vieme, že už dávno sú preč tie časy, keď ako u nás spomínajú, dovážal pekár-súkromník na dedinu 10 chlebov a niekoľko zemlí, ktoré mu aj tak nikto nekupoval, lebo boli príliš drahé. Dnes je inač, každý obchod na vidieku je denne zásobovaný čerstvým pečivom. Ale nie len pečivom. S ostatným zásobovaním je to ešte lepšie v zime, ako v lete. Naše obchody nie sú vybavené potrebným zariadením na uschovavanie potravín, ako napr. chladničky, ktoré myslím nemali by chýbať v žiadnom obchode. Vieme, že obchodník na vidieku nakupuje mäso a údeniny veľmi opatrne, lebo nevie, či ich ihneď predá, a skladovať ich nema kde. Taká situácia by nemala byť pri dnešných technických výmenostach.

ROL'NICKY KRÚZOK

Veľa sa už toho popísalo o našom poľnohospodárstve či to už v celostátnom, vojvodskom alebo okresnom merítiku. Viac obilia pre všetkých — predsa obilia to sú devízy. Ešte stále musíme dovážať obilia z cudziny, preto aj naša strana a vláda všemožne pomáhajú roľníkom, aby sa zvyšovali hektárové výnosy. Táto pomoc má rôznorodú podobu. Je to predovšetkým mechanizácia, umelé hnojivá, výrobcovanie pôdy atď. Mechanizujeme teda poľnohospodárstvo, ale u nás, v našom hornatom teréne, nie na všetkých úsekokach. Zmechanizované už máme mlátenie obilia, vykopávanie zemiakov a iné. Ale je tu jedna dôležitá zložka mechanizácie, ktorá je zatiaľ u nás nevyriešená. Je to výrobcovanie pôdy. Ako vieme roľníci, spolu s umelými hnojivami musia v GS kupovať aj vápno — nuž ale ako toto výpalo vysievať? Zatiaľ nemáme žiadne stroje.

Máme v našej obci roľnícky krúžok, ktorý má na svojom konte asi 700 tis. zl., ale stroj vhodný na vysievanie vápna nemáme. Roľník keď chce vysievať na svojom poli vápno, je nútený robiť to vlastnými rukami. Za takejto situácie roľníci neberú vápno, ktoré ostáva na sklage v GS, leží tam aj niekoľko rokov a ako napr. minulý rok GS musel niekoľko ton vápna viesť k rieke a tam vyhodiť. Nuž toto veru nie je hospodárenie.

Náš roľnícky krúžok má stroje, ale aké? Rozsievače umelých hnojív, ale len dva a to pre konský posah. Čo je to pre našu obec, v ktorej je asi 180 roľníkov? Je to veru veľmi málo na tie prostriedky, ktoré máme. Pôdu by bolo treba výpovať, vedľa to iste zvýšilo hektárovú výnosnosť, ale k tomu by bol potrebný traktor a stroj. Boli by sme radi, ak by sme sa mohli dozviedieť, či takéto stroje sa u nás vyrábjajú a keď áno, preto ich náš roľnícky krúžok nekupuje? Peniaze máme nevyužité a taký stroj bol by veľmi potrebný. Situáciu bolo by treba uzdraviť k spokojnosti všetkých občanov.

A. P.

VEL'KÁ LIPNICA

Checel by som vám napísal, ako Veľká Lipnica dostala svoje meno. Ako a kedy sa to stalo rozprával mi môj dedo keď som mal asi dvanásť rokov a môj dedo mal deväťdesať. Vtedy veľmi dávno, nikto nevedel aká dlhá je naša dedina. Bolo to za Rakúsko-uhorskej monarchie, keď cisárom bol František Jozef, roku 1850. Náš richtár — valal sa František Lipinský — dostał rozkaz, aby dedinu zmieral a dal jej voľajaké meno. Tak teda richtár a jeho pomocníci sa zišli, že budú dedinu merať a aj dajaké pojmenovanie jej vymyslia. Richtár rozhodol, aby dedina merať krokmi, ale môj dedo, ako jeho zástupca namietal, že to pôjde ľahko, lebo dedina je veľmi dlhá. Pri ceste na ktorej sa radili stala lipa, úfali z nej teda konár, urobili z neho mieru dluh na päť krokov a išli merať, z dolného konca až pod Babiu horu. A keď merali robili na tej palici znaky a konečne vypočítali, že dedina meria šestnásť kilometrov, a keďže to bola miera z lipového dreva, pomenovali ju Veľká Lipnica. Na tej palici vyzrezali dátum, môj dedo palicu vzal a dluh bola u nás doma. Ešte ja som ju mal v ruke. Ale potom roku 1912 dedo zomrel, chalupu sme zbúrali, babička palicu porúbal a taký bol jej koniec.

KICORY

Napísem vám niekoľko spomienok na môjho deda. Dobre sa na neho pamäťam, keď som bol ešte dieťa a dedo bol už starý, bol veľmi dobrým človekom a ľudia ho mali radi. Keď bol ešte mladý pasával voly po Babej hore, preto ju dobre poznal. Ale v živote očkují aj veľku biedu. Raz rozprával zhromaždeným susedom aké mal Vianočné sviatky, keď bol ešte mladší. Bol vtedy veľký hlad. Moja babka cheela upieci aspoň chlebíky z ovsenej múky, ale jej mala málo, len na jeden chlebík. Tak dedo vyšpekuoval, že má za stôadolou bukové drevo, vzal pily a napísil z neho piliny. Piliny namiešali do tej, múky a veľmi sa tešili, že budú mať viac chlebíkov. V peci už horelo teda babička dala to cesto do pece a boli radi, že budú mať dobre sviatky. Ale veru radosť bola krátká, lebo keď chlebíky trochu v peci uschli začali zvrhu horieť a keď ich rozlámali vo vnútri boľo surové cesto. Babička s dedom sa rozplakali. Také teda mali voľakedy sviatky.

ANDREJ STECHURA

ZLET Mládeže

Dňa 27. januára t.r. pri poslaniu padlých sovietskych hrdinov konal sa zlet školskej mládeže zo škôl Chyžného, Jablonky, Malej Lipnice, Veľkej Lipnice, Dolnej Zubriec, Hornej Zubriec a Oravky, spolu 15 škôl, a asi 1.000 detí. Najväčší počet detí poslala Jablonka lebo až 251, ktoré prišli na 29 saniach. 43 km cestu prešli deti z Hornej Zubriec. Pekný program predviedol deti zo školy č. 5 z Kicor, vystupovali v krojoch.

Zletu sa zúčastnili predstavitelia Okresného výboru PZRS, MNV, GS, ZMVR. Z miestneho výboru PZRS boli s.s. Witkowski a Osika, ktorí mal aj prejav. Vojaci držali čestnú stráž a vystrelili niekoľko raket.

Prechodný pokál získali hostitelia t.j. škola č. 1 z Veľkej Lipnice.

Stravovanie účastníkov zleta zabezpečili GS z Lipnice a Jablonky, ako aj osvetové odd. Okresného národného výboru v Nowom Targu.

MLYNARCZYK LUDWIK

JABLONKA

Na Orave máme pri miestnych skupinách KSČaS mnohé súbory. Chceme vás dnes s nimi oboznámiť.

Dňa 13.X.1968 bol zorganizovaný pri klubovni Spoločnosti v Jablonke súbor harmonikárov. Členovia, žiaci z rôznych obcí Oravy majú vyučovanie raz týždenne, v nedele od 12. — do 14 hod.

Pri klubovni v Jablonke je aj 5-členný džezový súbor. Súbor nacvičuje oravské a slovenské piesne raz týždenne, v piatok od 17. do 20. hod.

Dalej máme pri klubovni v Jablonke súbor piesni a tančov, ktorý má 24 členov. V programe súboru sú oravské piesne a tance, nacvičujú každý pondelok od 17. do 20. hod.

Veľká Lipnica má dvojhlasný dievčenský súbor. 12 členiek súboru dvakrát mesačne nacvičuje slovenské a oravské piesne.

Horná Zubrica má pri klubovni KSČaS divadelný krúžok, ktorý má 10 členov. Súbor nacvičuje hru Starý záhubenec. Vedúcou súboru je Lídia Mšalová.

Ako z horeuvedeného vyplýva práca kultúrneho inštruktora, ktorý vsetky tieto súbory nacvičuje je bohatá. Okrem už uvedených prác organizuje ešte ochotnícke súbory v iných obciach, schodze v jednotlivých miestnych skupinách týkajúce sa kultúrno-osvetovej a organizačnej práce.

JOZEF OMYLAK

ZELÓW

Schúze Oddílu KSČaS v Zelově

Dne 15. ledna 1969 se konala schúze výboru Oddílu KSČaS v Zelově.

Schúzi zahájil predsedu výboru krajana J. Nowak, ktorý ve svém projevu prohlásil, že rok 1969 bude náročnejší, pretože bude vyžadovať viac pracovného úsilia nejenom od inštruktur, ale také členom výboru. Je dôležité, prehľásil dalej, abyhom se plnění úkolů UV KSČaS v Polsku zhostili a tradične se udrželi na vedoucím mieste.

Zprávy z kultúrno a osvetového života a také běžné záležitosti promítl krajana W. Luščiški, tajemník výboru. Předložil také plán práce, který byl po diskusi a doplnění schválen v této formě:

PLÁN PRÁCE ODDÍLU KSČaS V ZELOWĚ NA ROK 1969

1. Svolání čtyř schůzí výboru (I., III., VIII., XII. měsíc).
2. Svolání dvou schůzí revizní komise (II., VIII.).
3. Uspořádání shůze s uměleckým vložkami u příležitosti 25 let PLR) (V.)
4. Správní a volební schůze (X.)
5. Spolupráce se všemi oblastními úřady a účast na politicko-spoločenských akcích (celý rok)
6. Propagování předplatného a čtení časopisu Život (celý rok)
7. Předávání informací o životě a působnosti oddílu ústřednímu výboru a redakci Života (celý rok)
8. Promítání filmů (celý rok)
9. Kulturní a osvětová činnost — přeče o umělecké soubory (celý rok)
10. Pravidelné zkoušky hudebního, pěveckého a loutkového souboru (celý rok)
11. Učast na všech schůzích problemových komisí (celý rok)
12. Učast na státních oslavách (celý rok)
13. Učast v soutěži kulturních mistností (celý rok)
14. Propagování naší kulturní práce, posilování svazků mezi národy polským, slovenským a českým (celý rok)
15. Příprava souborů k vystoupení na akademii u příležitosti 30. výročí hitlerovského nájezdu na Polsko.

Organizátorem a vedoucím činnosti kulturní místnosti je instruktor J. Zagórski. Středa, pátek a neděle náleží výboru; budou promítány filmy, organizovány společenské hry a sledování televizního vysílání.

V naší kulturní místnosti je knihovní středisko a půjčovna knih, které dostáváme z městské knihovny v Zelově.

Dále bylo hovořeno o opravě a vymalování kulturní místnosti, protože je poškozený strop. Oprava bude stát, podle odhadu odborníků, 4000 zlatých, které uhradí PMRN v Zelově. Oprava bude provedena v jarních měsících.

JAN NOWAK

F J N

Dne 15. ledna se konalo v Zelově plenární zasedání městského výboru FJN, jehož se zúčastnil nynější předseda okresního výboru FJN v Lasku s. Szymański. Zprávu o činnosti MK FJN přednesl předseda Stefan Sukiennik. Bylo založeno Středisko pro uvědomování obyvatel (Ostrodek Wiedzy Obywatelskiej), které má sedm stálých členů a jehož úkolem bude seznámovat veřejnost s činností a úkoly FJN.

Na návrh skupiny starších harcerů byla schválena stavba pomníku Tadeusza Kościuszka na náměstí Jarosława Dąbrowskiego, v městě dřívějšího pomníku postaveného v roce 1924, který byl zničen německým okupantem v roce 1940. Pomník bude stát 65 tisíc zlatých, které budou uhrazeny ze sbírek mezi občany. Pomník bude odhalen 22. července 1969 k výročí PKWN.

Dne 19. ledna 1969 v továrním klubu zelowských Závodů bavlnářského průmyslu se konala akademie u příležitosti 24. výročí osvobození Zelova a laského území. Při této příležitosti byl předán prapor organizaci LOK. Akademie zahájil předseda FJN Stefan Sukiennik, referát přednesl předseda MRN v Zelově Dariusz Hajdan.

Po oficiální časti vystoupila Lodžská estráda.

WACŁAW LUŠCIŃSKI

NOVÁ BELA

Svako, ako to bolo pri vásen „žuru“? Povedzte nám, — dobiedzali sme a prosili.

— Nuž dobré, — povieť vám. — odvetil svako. My deti sme posadali na lavice a stoličky vokôl svaka, ústa sme skoro pootvárali, aby nám ani slovičko z rozprávania neuletel a počúvali sme. Svako si zakresli fajku, preložili ju z jedného kúnika úst do druhého a začali:

— Ej, to vám bolo tak, milé deti. Začalo to na fašiangy. V nedele po obedu mládeženci vyjednávali s krémárom za koňko predá pálenku, a keď sa vedeli jednat a naťahovať spustil krémár aj na polovicu ceny. Veď vedel, že mu to aj tak doplatia keď sa u neho v krémre podgurázia. Hudba už vyhrala, do krémry sa ponáhľali mladí a starší, aby sa zabavili na fašiangy, po ktorých predsa nasledoval prisny pôst. Zábava trvala do neskornej noci. Aj v pondelok. V utorok, posledný deň fašiangov, už okolo obedu sa schádzali do krémry a krémár každého pekne privítal, či už tak, alebo onak, len si vypíte sušed, však ste chlap, že nemáte v dedine páru. Nie ste gazda? Nemáte z čoho? Ech, však ste sa napracovali celý rok, musíte sa trochu zohriať — a už nukal pálenku. Nuž pravdaže, kto ro takomto privítaní bol by odmetol — svakovi, ako nám to rozprával už išla slinka — prijemne sa sedelo, veľa rozprávalo, muzikanti veselo hrali na husliach. Tak to trvalo do polnoci. Potom hudba prestala a všetky mäsité pokrmy sa odstránil, lebo to už bola Popoločná streda (volali ju aj škaredá streda) a s nou prísny, skoro 7 týždňov trvajúci pôst.

Na Popoločnú stredu ráno gázdinky upratovali kuchynský riad, raňajky boli neskoršie, okolo 10 hodiny a to len zemiaky pečené v popole s kyslou surovou kapustou. Všetok riad sa musel vypariať v hořúcej vode, ba aj drevnené prikrývky zvané „denka“, čo sa nimi prikrýval hrniec s polievkou, aby nič neostalo „masnín“. Týmto končilo varenie mäsa. Cez celý pôst sa mäso nesmelo jest, ba ani mlieko, a maslo len v nutných prípadoch mohli dostať deti. Jedli sme len „žur“! Žur je pôstné jedlo s nakvasenej mûky rozriedenej vodou. Jedol sa teplý so suchými zemiakmi.

Na začiatku pôstu zakvasili do veľkého hrnca alebo inej nádoby žur a postavili k peci. Z toho hrnca potom každý deň naberali, obyčajne na vŕtečku. V polovici pôstu sa žur vážil, či ešte ostala polovica.

Pamatám sa veľmi dobre na ten večer — pokračoval svako — zima bola ešte tuhá, v izbe teplučko, dievčatá priateli a veselo rozprávali. Mal som vtedy asi 11 rokov a bol som náramne na všetko zvedavý. Naraz do izby vŕteček starších chlapci a volali, že vraj na dolnom konci sa váži žur. Nebolo mi treba dvakrát toto opakováť. Utiekal som za nimi. Dobehli sme a ja som sa tlačil dopredu, aby som dobre videl, ako väzia ten žur, ktorý sa mi už aj prejedol. Tí šarvanci mi ukazali starú jabloň, že na nej väzia žur a ešte mi poradili, aby som sa pekne zblížil díval, že budem dobre vidieť. Mne nebolo treba opakováť, už som stal pod jablonou a nielen oči, ale aj ústa som otváral. Až sa tu na mňa spustil lejak, ako by niekto bol na mňa bočku žuru prevrátil. Vokôl som počul hlasný smiech a zahanbený utekal som domov. Ale ako sa len doma ukázať, keď som celý mokrý? Co povedia rodičia a ostatní? V ústach som cítil, že to veru nie je žur len niečo iné, lepkavé. Keď som konečne otvoril dvere do izby, dievčata začali vrieskať, skákalí po laviciach, liezli pod stôl, za pec sa schovávali. Zo tri kudele a vretienka praskli. S

hrôzou som si zastal pri dverach a čakal, čo bude so mnou. Keď sa trma-vrma trochu utíšila opovážil som sa pozrieť na seba — bol som celý oblepený sadzami z komína a polom. Veru dostal som poriadny výprask od otca — skončil svako.

My deti sme si pokojne vydychli, že sa nám také niečo nestalo a že nemusíme žur ani väzti, ani jest.

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

Spišský kroj z Krempach
(foto: Ján Krzysik)

SPIŠSKÉ L'UDOVÉ OBYČAJE

Spišský lud žijúci v dedinách učopených pod tatranskými štítmi má svoje zvyky, obyčaje a povery. Napríklad v zime. V decembri sa predpovedá úroda na budúci rok. Rofnici od 13. decembra číže od sv. Lucie pozorujú počasie cez 12 dní či je pekne, slnečno, prší alebo je mráz. Vraj každý deň je predpovedou počasia na jeden mesiac budúceho roku. Sú aj iné povery — na sv. Andreja — a je to na dedine posledná nedela, kedy sa konajú zábavy, schádzajú sa dievčatá a nad ohňom ulievajú rôzne figúrky. Dievčatá veria, že uliatá figurka predpovedá budúcnosť: bohatý alebo chudobný výdaj so suchými zemiakmi.

Na dedinu ihlu tie košeľa šíta. Jednu košeľu musela šíť 2 dni a dostaťa za ňu 1 zlötý. Keď si uvedomíme, že kilo cukru stalo 1.20 zl. a topánky 12 zlötých, tak vieme, že na jednej topánke musela šíť 24 dní, kym ušila 12 košeľ. A bolo by dobre, keď by tie košeľa mohla šíť každý deň, ale najčastejšie bolo tak, že ráz na týždeň mala jednu košeľu, viac práce nemala. A predsa topánky to nebolo všetko, bol potrebný aj oblek a hlavné treba bolo žiť.

Na tak, v časoch tej veľkej biedy sa zjavil nejaký cudzí agent koncom 1927 roku z firmy Royal Mail Englang Company a verboval chlapov do prace v Brazílii, Urugvaji a Argentíne. Nuž, ale tak ľahko sa tam tiež nemohol každý dostať, lebo na šifkartu (lodný lístok) bolo treba mať 120 dolárov a ďalších 15 dolárov boľo treba mať, aby sa ich ukažalo brazílskym úradom pri vystupovaní z lode. A tak sa vyskytla otázka, odkiaľ vziať 135 dolárov? Tak sme uvažovali, až môj bohatý sused nám poradil: tak ja vám požičiam polovicu tých dolárov, t.j. 70 a druhu polovicu vám požičia môj priateľ, len ho treba požiadať. Ale požičame vám len pod podmienkou, že za 4 roky vrátite tie doláre. Úroky mohu byť platené polskými zlötymi, ale moja matka musí založiť svoj pozemok a keď by ste do 4 rokov tie peniaze nevrátili, pozemok automaticky prechádza na suseda a jeho priateľa. Toto pozemku bolo asi 3 hektáre. Po dlhom uvažovaní moja matka išla k richtárovi a spísala pre nich, patričný dokument, ktorý sa vtedy menoval certifikát, čiže dlžobný úpis. A dlžníci boli takí, že keď im moja matka ponukla za pôžičku polovičku pozemku nechceli ani počúť, lebo celý pozemok mal hodnotu 500 dolárov. Povedali matke, aby hľadala takých ľudí, ktorí by jej požičali na polovicu toho pozemku, ale takých nebolo. Tak sme teda doláre požičali. Dúfali sme, že v Brazílii zarobíme a čím skôr splatíme dlh. Ale tí, ktorí nám požičali dôfali, že ja tie peniaze nezarobím, doláre jin nevrátim a lacno prídu k pozemku.

Tak sa teda pripravujeme k cestovaniu do Brazílie. Začíname uverejňovanie spomienok Jána Kovalíka z Dolnej Zubriec, v ktorých opisuje osudy vystahovalca za prácou a chlebom. Pri tejto priležitosti vyzývame všetkých našich čitateľov, piše nám o tom, čo ste prežívali, súčasným na uváženie — budúcim, aby pamätali. Za spomienky uverejnené v našom časopise platíme autorské honoráre.

MOJE PUTOVANIE DO BRAZÍLIE (1)

Začíname uverejňovanie spomienok Jána Kovalíka z Dolnej Zubriec, v ktorých opisuje osudy vystahovalca za prácou a chlebom. Pri tejto priležitosti vyzývame všetkých našich čitateľov, piše nám o tom, čo ste prežívali, súčasným na uváženie — budúcim, aby pamätali. Za spomienky uverejnené v našom časopise platíme autorské honoráre.

REDAKCIA

Písem vám svoje spomienky, ako to bolo za sanačnej vlády v predvojnovej Pol'sku.

V tom čase chudobní rolníci a robotníci boli vo veľkej biedy a nudzi. K tým chudobným rolníkom a robotníkom som patril aj ja. Býval som s matkou. Matka bola nemocná, stále sa stažovala, že ju boli hlava. Z roka na rok tratila sluch, a stále menej počúvala, tak, že bolo treba s ňou veľmi hlasno hovoriť.

Kravy sme nemali len pársie, keď znášali vajíčka bolo ešte ako tak, lebo za vajíčka bolo párs groší, bolo za čo omastí kapustu alebo polievku. Ale keď sliepok prestali znášať vajíčka, bola už len neomastená kapusta. Pravda, v obchode bola slanina, ale za čo ju kúpiť, keď nebolo kde zarobiť. Nuž ale moja matka vedela š

POL'NOHOSPODÁRSKE OTÁZKY

V druhej polovici februára t.r. konal sa vo Varšave Kongres družstevného zásobovania a odbytu. Bola to pre poľský vidiek dôležitá udalosť. Len prakticky na vidieku každý musí sa každodenne stretnúť s pôsobnosťou obecného družstva Samopomoc Chłopska. Niektorí nakupujú v družstevných obchodoch, iní dodávajú poľnohospodárske výrobky výkupným strediskám. Teda všetci sú zainteresovaní tým, aby naše vidiecké družstevníctvo fungovalo čo najlepšie.

Kongres zhodnotil výsledky práce družstevného obchodu na vidieku. Družstvo súčasne má viac ako 4.200 tis. členov a obrovský hospodársky potenciál. Hodnota inventára družstevníctva činí viac ako 21 miliárd zlôtých a ročné obraty len v rolnických družstvách viac ako 295 mld. zl. Mimoriadna aktivizácia družstvejnej samosprávy a vyše 4 miliónov členov odzrkadlia sa v priebehu posledných 4 rokov. V týchto rokoch rýchlosť sa rozvíjala technická základňa vidieckeho obchodu, všetky prostriedky boli určené na výstavbu skladov spojených s rolnickým obratom, na vidieku boli vybudované mnohé obchody a budovy pre rôzne služby, rôzne formy školenia pre potreby vidieckeho obchodu boli systematicky rozvíjané.

KONGRES VIDIECKEHO DRUŽSTEVNÉHO OBCHODU

Kongres vysoko zhodnotil aktivity vidieckych členskych výborov, dozorčích rad a ich komisií. Od ich aktivity záleží, či sied vidieckych obchodov správne funguje, či obyvateľ vidieka môže si v nich kúpiť nutne potrebné tovary, či správne pôsobia výkupné strediská obilia, mäsa atď.

Aké základné úlohy sú kladené družstevnému obchodu?

V našom poľnohospodárstve, najmä čo sa týka spojenia medzi rolnictvom a potravinárskym priemyslom dominoje systém opretý o kontraktáciu. Zväčšuje sa plocha kontraktovaného obilia, zvyšuje sa úroda. Dobrá organizácia kontraktácie a výkupu závisí od vidieckeho družstevného obchodu. Preto aj mnohí delegáti poukazovali na nedostatky práce výkupných stredisk obilia a mäsa. Dožadovali sa lepšieho vybavenia skladov cestou mechanizácie mnohých namáhavých práci pre výkup poľnohospodárskych výrobkov.

Dožadovali sa tiež zlepšenia kvality výrobkov dodávaných na vidiek priemyslom a tiež lepšej orientacie počtu na isté tovary obyvateľov vidieka.

Niektorí delegáti kritizovali nedostatočné vybavenie výkupných stredisk patričným náradím a zariadením pre klasifikovanie poľnohospodárskych výrobkov. Ide tu o patričné vybavenie laboratórií, vág atď., aby sa možno

eliminovať nečestnú prácu niektorých zamestnancov zaoberajúcich sa klasifikáciou a výkupom.

Mnohé okresy majú už svoje dopravné základne. Ich úlohou je, aby odoberali od rolníkov obilie alebo dobytok a na obejdávku dovážali potrebné výrobne prostriedky ako umelé hnojivá, priemyselné krmiva alebo stavebné materiály. Skúsenosti dokazujú, že je to správny smer dopravných služieb. Lebo čas rolníka je stále drahší. Preto užnesenie kongresu rozhodlo, že tento druh služieb treba rozvíjať dynamickejšie.

PZGS a GS bola uložená povinnosť rozvíjania stavebných služieb vytvárajúce pre tento účel opravársko-stavebné čaty. Budú rozširované aj iné služby ako: elektromechanické a služby spojené s rolnickým obratom tz. úprava osevného obilia, čistenie a sušenie obilia a semien a pod.

Poukazovalo sa na nutnosť výstavby obchodných domov a pavilónov, kde vidiecky zákazník by mohol bez straty času zásobiť sa nutnými priemyselnými tovarmi. V oblastiach vzdialých od miest a na štátnych majetkoch, kde je nedostatok obchodov, bude sa budovať nové a organizovať predaj patravín i potravinársko-priemyselných článkov.

Mnoho miesta bolo venované takým záležitosťam ako kultúra a technika vidieckeho obchodu. Ide o to, aby kvalita obchodných služieb na vidieku bola pozdvihnutá, aby boli zimechanizované mnohé činnosti a zlepšená práca predavačov maloobchodnej siete CRS.

Jedným z dôležitých oborov činnosti družstevníctva je zavádzanie na vidieku modernizácie domácností. Heslo „modernizácia do každej domácnosti“ nachádza na vidieku uznanie. Zavádzajú sa ho do života rôznymi formami. Jednou z nich sú strediská Môdernej gázdiny organizované vidieckymi ženami, ako aj Kluby rolníka.

Cestou týchto stredísk sú organizované prednášky a školenia na rôzne témy tak dôležité, ako racionálna výživa, obsluha moderného náradia zľahčujúceho prácu vidieckej ženy, organizovanie vypožičávania náradia a riadu pre rôzne slávnosti, ktorých predsa je na vidieku veľa.

Bohatá a rôznorodá je teda pôsobnosť obchodného družstevníctva zásobovania a odbytu na vidieku, jeho zdokonalovanie a stále rozširovanie tak, aby slúžilo všetkým obyvateľom závisi od aktivity vyše 4 miliónov členov a samosprávy. V tomto obore kongres preciže smery pôsobnosti a ich realizácia vo veľkej miere závisí od iniciatív terénu, teda už od konkrétnych požiadaviek a možnosti.

D. P.

</

ŽENY • ŽENÁM • PRE ŽENY

8. března, Mezinárodní den žen. Bude to již po devětapadesáté, kdy se ve světě vzpomene práce žen, jejich zásluh o lidstvo, o pokrok a o mír. Zvláště o mís. Nebot co je bližšího srdci ženy, srdeční matky, než život v míru, v jehož světle by mohly vyrástat bez obav mladé generace dělníků, rolníků, techniků, vědců, umělců, jejichž práce by mohla sloužit bez zbytku pokroku ve světě, blahobytu všech národů. Dnes ještě není svět tak daleko. Podívejte se jen do zmučených

KYTICKA ŽENÁM

očí vietnamské matky, do očí zoufalé arabské matky, jež se chvěje strachem, že dnes či zítra se její dítě stane obětí nelidské války. Věříme, že kdyby jen matky mohly rozhodovat na světových shromážděních o otázkách války nebo míru, dávno by již všechny zbraně rezivěly ve skladistech starého železa.

Problém ovšem je v tom, že to, čemu říkáme emancipace nebo osvobození nebo rovnoprávnění ženy není záležitostí ani zdaleka jednoduchou nebo už všude samozřejmou. Nehledě už na země, které teprve nedávno získaly národní svobodu, na země, které jsou ještě v poloviční závislosti nebo na dosud nesvobodné kolonie. I v mnoha moderních státech, jako je například Švýcarsko a jiné, rovnoprávnost žen, zvláště ve

veřejném životě, je ještě v plenkách nebo není uskutečněna vůbec. Osvobození ženy není tedy nijak starého data, a tak i její vliv na veřejnou správu, a tím spíše na mezinárodní dění není příliš patrný.

Uplná a důsledná rovnoprávnost muže a ženy byla uskutečněna ve státech socialistických, kde již není ani teoretických, ani praktických rozdílů v právech muže a ženy. Vždyť celé naše socialistické zřízení dává ženám všechny podmínky, aby mohly nejen pracovat a využít plně svých schopností, svého nadšení a elánu ve všech oborech lidské činnosti, ale aby i jejich děti měly lepší podmínky svého vývoje a lepší budoucnost. Pro ženy jsou dnes u nás otevřeny rozsáhlé možnosti vzděláni a uplatnění. Žena se v socialismu postavila po bok muže jako rovnocenný činitel, jako spolubudovatelka nového života, jako spolubudovatelka nového společenského rádu. V továrnách, na polích, v úradech, ve vědeckých ústavech — všude najdeme ženu jako rovnocenné spolutvůrkyně našeho života a budoucnosti.

Nesmíme přitom zapomínat, že valná většina zaměstnaných žen má ještě své, a to nelehké povolání — povolání matky a ženy v domácnosti. Život nás všech je tím bohatší a krásnější.

Vsem těmto ženám, spolubojovnicím a spolupracovnicím na velkém díle výstavby socialismu a v našich domácnostech, klademe dnes do rukou kytičku jako dík za jejich velikou práci a lásku.

REDAKCE

MÓDA

Výstříhy ve tvaru písmene „V“, jimž jsme předpovídali úspěch, zvítězily na celé čáře. Vystupují v několika verzích: výstříh velmi hluboký a úzký; ne-hluboký, ale hodně otevřený; dlouhý, úzký výstříh s košilovým límečkem; košilový límeček nebo rozhalenka u prostřední hlubokého špičatého výstřihu.

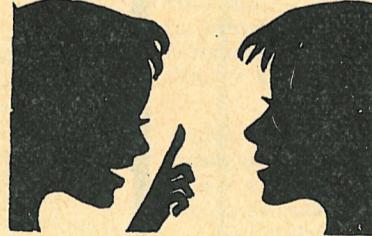
Pod šaty s takovými výstříhy nosíme lehké i hrubší roláky, šátky a košilové halenky (pouze k šatům bez límečku). Takové šaty si můžeme ušít z každé látky: teplého vídu, jednobarevné elany, vzorkované anilany, z kašmíru nebo sametu. Saty tohoto druhu můžeme nosit od rána do večera. Pro slavnostnější příležitosti nosíme k šatům jemný šifónový šátek nebo módní bižutérii (různé řetězy).

Předvádime snímek zahraničního modelu a kreslené návrhy na tyto praktické šaty.

A.

JEDNA DRUHEJ RIEKLA

Starostlivosť o zovnajšok je veľmi dôležitá. Každá žena malá by na to pamätať celý deň, od rána do večera, aj keď je samá doma. Vždy upravovaná, vždy čistá, s umytnými rukami a čistými nechtami, vo vypratých a vyžehlených šatách, úhľadných papučkách, poriadnych punčoškách. Estetický zovnajšok ženy spôsobuje radosť pre najbližších, manžela, deti; najmä pre deti, ktoré sa snažia matku napodobňovať a vyravnávať sa jej.

Ak diefa počas krmenia nevyprázdnilo prsník, ostatok pokrmu v prsníku môže spôsobiť vytváranie sa hnisavých vredov. Keď spozorujete tie najmenšie zmeny na bradavkách, musíte ihneď vyzýbať lekára a začať liečenie, aby nevznikli väčnejšie onemocnenia.

Starostlivosť o tehotnú ženu má za účel ochranu jej zdravia a plodu rozvíjajúceho sa v jej lone. Preto každá tehotná žena malá by túto starostlivosť využívala vo vlastnom záujme a v záujme dieťaťa, ktoré sa má narodiť.

RADÍME

ČERSTVÝ PETRŽLEN PO CELÝ ROK

V plytkom kvetináči naplnenom pieskom posadíme malé petržleny. Mierne polievame. Takáto domáca záhradka zaistí nám po celý rok pekné zelené lístky na ktoré sa radi pozerať a okrem toho vitamín C — v tomto vydáni mimoriadne lacný.

DOMÁCA ENCYKLOPÉDIA

Kúpte si dva zošity s abecedným zoznamom napr. po 12. — zl., jeden na kuchárské predpisy a druhý na rôzne rady, ktoré sa vždy zidú v domácnosti. Vystrihujte si ich zo života a iných časopisov a nalepujte vždy pod patrénne písmeno. Táto činnosť zaberá malo času, nemusíte predpisy a rady opisovať a nezabudnite ich, naopak vždy môžete využiť tú radu, ktorú práve potrebujeme. Jedným slovom veľká výhoda.

**VIES
ZE...**

TAJOMSTVA RASTLÍN

Nie všetci vedia, že zemiaky patria k rastlinám, ktoré liečia. Obsahujú vitamín C, trochu železa a bielu. Odporúčajú sa najmä osobám trpiacim na cukrovku.

Ako liečivý prostriedok zemiak môže byť podávaný rôznymi spôsobmi a pri tom má tú výbornú vlastnosť, že vždy je po ruke.

★ Obklady z postruhaných zemiakov (masu položíme a gazu a priložíme) sú dobrým prostriedkom, ktorý hoji a znižuje bolesti pri obarení, pri nádmernom opálení a opuchlinách. Obklady musíme meniť najmenej každé 2 hodiny.

★ Na uderené miesta a bolestné sinky môžeme položiť obklad z teplej masy čerstvo varených zemiakov (rozotretých).

★ Zemiaková múka liečí hnačky a zápal črev. Kašičku zo zemiakovéj múky (60 g múky pomiesané asi so 100 gr studenej vody vlejeme do pol litra vriacej vody a varíme za stálho miešania 1-2 minúty) keď ju jeme ako jediné jedlo 1 až 2 dni, úplne vyliečí túto nemoc.

Lojotokové žlazy nachádzajúce sa v uchu vylúčujú žltkastú voskovinu, ktorá sa dostáva navonok. Na nej sa usadzuje prach a špiná, preto aj musíme každý deň umývať uši vodou a mydlom. Voskovinu z ucha nesmieme odstraňovať pomocou sponiek do vlasov alebo iných ostrých predmetov, nakoľko týmto spôsobom môžeme poraníť ucho alebo poškodiť budienok, čo zasa môže spôsobiť trvalé poškodenie ucha.

ODLOŽ DO SUPLÍKA ● ODLOŽ DO SUPLÍKA ●

MĽADÝM ★ MĽADŠÍM ★ NAJMLADŠÍM

8 MARCA UŽ TRADIČNE OSLAVÍME ME-
DZINÁRODNÝ DEŇ ŽIEN. PRE NÁS MLA-
DÝCH, MĽADŠÍCH A NAJMLADŠÍCH NAJ-
DRAHŠIU ŽENOU JE A VŽDY BUDE MATKA.
PRI PRÍLEŽITOSTI SVIATKU ŽIEN VENU-
JEME ŽENĀM-MATKĀM TÚTO KRÁSNU BÁ-
SEŇ.

PÍSEŇ O MATCE

Když někdy tak zapívat zachce se nám,
ptáte se: Komu první písničku, komu?
Však vše: matkám, nejkrásnějším ženám.
K písničce první vracíme se domů.

Od rána nad kolébkou láskou znala,
když dětská ústa měkce teplo pila.
Růžička úst těch trochu pozardlá
na srdci matky pak už navždy zbyla.

Komu druhou písničku? Ještě matece.
Pro její ruce neumdlévající.
O matece nezpíváme nikdy krátce,
stydíme se to někdy jenom říci.

Ty ruce matky, co jen neuměly,
snad vypočítat ani nedovedem,
dnů našich kolik provoněly
krajici chleba, jablky a medem.

Pro matku bude písnička třetí, čtvrtá,
ty písnička člověk nikdy nedozpívá,
poupata, růže do sněhu nám črtá
maminka krásná, věčně přičinlivá.

A tolik rodné zemi podobá se,
pro kterou zpívat budeme písničku páťou,
při které roztančí se v plné krásce
s rodinou celou, šťastně rozesmátou.

A slunce padne k zemi celým nebem
a zlatě zasype ji květy, klasy,
aby nás domov štědře voněl chlebem,
o kterém, matko, dětem zpívala jsi.

FRANTIŠEK BRANISLAV

ZÁLESÁKOM

— Priložte ešte zo tri polienka a podte si už sadnúť medzi nás. Začneme, — povedal Karol, vedúci pionierskej družiny zálesákov, Lubošovi a Dušanovi, ktorí sa zohrievali pri kachliach. Prišli totiž do klubovne medzi poslednými a tak im bolo ešte zima. Vonku bolo zlé počasie. Pršalo a snežilo súčasne a na dôvažok dul od Malých Karpát ostrý severák.

DEŇ	INDIÁN	POHORE	BEZPEČIE
NOC	NAČELNÍK	OSAMEĽ DOM	NEBEZPEČIE
VÝCHOD	VYZVEDAČ	OBEC, OSADA	ZLÁ CESTA
ZÁPAD	POLOVÁČKA	MESTO	STUDNIČKA
POLNOC	MIER	STAN	TEČUCA VODA
DNEŠ	VOJNA	TÁBOR	MOST
VČERA	DOBYTOK	ČLN	JAZERO
ZAJTRA	OSÍPANE	PLACHETNICA	DOBRY
MUŽ	KÔN	PARNÍK	ZLÝ
ŽENA	OSAMEĽ STROM	ZNAČKY SHERU	MALÝ
DIETA	LES	PONAHĽAŤ SA	VEĽKÝ

Ked si všetci posadali okolo stola, vedúci družiny ako vždy, privítal všetkých chlapcov. Až ustal šum a vŕzganie lavice, pozrel Karol na oproti sediaceho Vlada, družinového kresliča, a povedal mu:

— Tak, Vlado, ukáž nám, čo si pripravil na dnešnú našu poradu o tajnom písme zálesákov.

— Najprv musím po pravde povedať, že sam som to nepripravil. Pomáhal mi Luboš a Dušan.

— Aj Lubošov otec nám pomohol, — doplnil Vladove slová Dušan.

— Áno. Veľmi! — Dosvedčil Vlado a dodal: — Má totiž zaujímavú knižku. Bolo v nej okrem iného vyobrazené aj obrázkové písmo Indiánov. A tak sme spolu s Dušanom a Lubošom niečo pridali z vlastnej obrazotvornosti a vynášli sme pre našu zálesácku družiru toto tajné písмо.

— Páči sa mi, kamaráti. Uvidíte koľko pekných a dobroručných záštitkov si pripravíme, keď budeme týmto našim tajným písmom písat rôzne správy pri hrách v lete a v prázdninovom tábore, — povedal vedúci družiny Karol a položil tajné písma doprostred stola, aby ho všetci dobre vidieli.

— Náozaj ste to veľmi pekne urobili, kamaráti, — povedal uznanivo aj Jozef — ináč Šerif, ale potom dodal, trocha kritickým tónom: — A do leta a prázdnin je ďaleko. Aspoň budeme mať kedy doplniť naše tajné písma o nové znaky.

FRANTIŠEK PALLA

Som žiačkou VI. triedy
školy so slovenským vyučova-
cím jazykom v Nedeci.

NIEZABUDNÍ NA SÚŤAŽ KRESIEB

UŽ JE TU ČAS, ABY STE VZALI DO RUKY
CERUZKU, FAREBNÚ TUŠKU, ŠTETEC.
VŠETCI MAĽUJEME A KRESLIME, ABY SME
SA ZUČASTNILI VEĽKEJ SÚŤAŽE ŽIVOTA.
KRESIEB PRE ŠKOLSKÚ MĽADEŽ. PRINÁ-
SAME TÉMY NA MAREC:

1. Moja škola
2. Dedina v ktorej bývam
3. Môj dom a moja rodina
4. Čítame Život
5. Moja účasť v svojpomocných prácach

Nezávisle od horeuvedených tém, každý z

vás si môže zvoliť Jubovoňu tému, ktorá viак mala by zobrazit kladné zmeny vo vašej obci, oblasti, ktoré nastali po vojne. Lebo naša súťaž je venovaná 25. výročiu Poľskej ľudovej republiky.

Cakame teda na vaše prvé práce.

Odmeny už sú pripravené:

- I. ODMENA — BICYKEL PRE MĽADEŽ
- II. ODMENA — FOTOAPARÁT
- III. ODMENA — RODINKY
- IV. ODMENA — FUTBALOVÁ LOPTA
- V. ODMENA — PLNIACIE PERO A CERUZA
AKO AJ 30 INÝCH HODNOTNÝCH VEC-
NÝCH ODMIEN.

UROB
si sám

Ako zistíme, či nám „neuniká“ prúd podaromníci? Jednoducho. Vypneme všetky spotrebiče, pričom nezabudneme ani odpojiť sieťový prívod k transformátoru elektrického zvončeka. Elektromer sa za civilu musí úplne zastaviť. Že nezaznamenáva spotrebu, to nám dokáže červená značka na jeho kontrolnom koliesku, ktorá zostáva v stále rovnejakej polohе v prostredku okienka elektromera. Ak sa po vypnutí a odpojení všetkých spotrebičov koliesko pohybuje (hoci aj pomaly), je to známkа, že vedenie má zvod.

Značku zastavíme tak, že vyskrutujeme všetky poistky bytového rozvodu. Potom ich postupne zaskrutujeme späť, pričom ustavične kontrolujeme červenú značku kolieska. Ak sa napr. pri zapojení niektoréj poistky začne koliesko krútiť, je zvod v tej časti vedenia, ktoré je na tú poistku napojené.

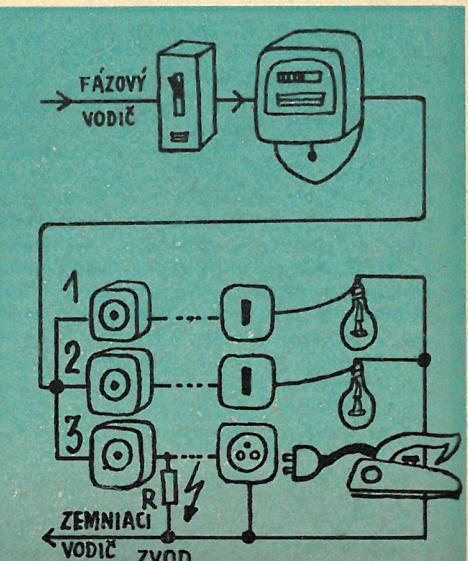
Zvod najčastejšie vzniká vo vlnkých miestnostiach bytu, napríklad v kúpelni, v komore, na WC, v pivnici a pod. Je to vlastne prejav porušenej izolácie vodiča, ktorý vede tzv. fázu a ktorý sa dotýka vlnkého muriva, prípadne nulového vodiča s taktiež porušenou izoláciou.

Na našom obrázku je zvod znázornený odporom R. Zvod totiž je akýmsi čiastkovým skratom, správa sa teda ako odpor. Čím je izolácia vodičov horšia, tým je odpor menší, do zeme prebieha viac prúdu — čiže zvod je väčší.

Ako je to v našom prípade zvod? Elektrický prúd preteká nielen cez poistky k jednotlivým spotrebicom, ale aj hlavnou bytovou poistkou, elektromerom, poistkou č. 3 (pre zásuvky v byte) a odporom R do zeme.

Zvod si teda môžeme určiť sami. No jeho oprava — to je už náročná vec: zvyčajne treba prekontrolovať izoláciu spájaných vodičov v inštačiach škatuľkách, prípadne niektoré vedenia treba vymeniť. Túto prácu možno zveriť iba odborníkovi-inštalatérovi. Nám stačí, ak takto zvod vieme objaviť a lokalizať. Okrem zbytočného platenia za nevyužitý elektrický prúd môžeme tak navýše zabrániť skratu vo vedení, ba možno aj požiaru.

J. JIREK

Cítam veľa novín, aj Živoi a nielen čítam, ale aj predplácam a aj všetky deti z našej triedy predplácanú Život.

Bola by som rada ak by ste uverejňovali v Živote nejaké ďávnejšie pesničky, ktoré sa dakedy spievali. Cítam niekedy vo vašom časopise listy žiakov z Československej socialistickej republiky. Aj keď ich nepoznám prajem veľa šťastia. Ak by mohli

nech k nám pridiu cez prázdniny, radi by sme ich poznali. V škole je nám veľmi dobre, máme radi naše učiteľky a zvlášť Majerčiakovú Piątkovou a Biegunovú. Vie-

me písat poľsky, slovensky a trochu rusky. Pravda od nás z Nedece málo detí chodi do slovenskej školy, je nás v VI. triede len 8 žiakov a v I. 7 žiakov. Môj deduško

bolo žiakov asi 66, ale neboli učebnice, nebolo sa z čoho učiť, a tak veľa detí prešlo do poľskej školy. Teraz je to trochu lepšie z knížkami, deti sa už majú z čoho učiť.

S krásnym pozdravom pre vás a pre všetkých pracovníkov vašej redakcie a najmä šéfredaktora Adama Chalupca.

MÁRIA PENKSA

Kalendár

SLINKA		
Východ		Západ
1. marca	6.hod.23.min.	17.hod.15.min.
15. marca	5.hod.51.min.	17.hod.40.min.
MESIACA		
východ		západ
1. marca	13.hod.48.min.	5.hod.49.min.
15. marca	5.hod.13.min.	14.hod.02.min.
Plný mesiac 1. marca Posledná štvrt 1. marca Nový mesiac 18. marca Prvá štvrt 26. marca		

MAREC

1	SOBOTA	Albin	15	SOBOTA	Klement
2	NEDEĽA	Helena, Pavol	16	NEDEĽA	Hilar
3	PONDELOK	Konegunda	17	PONDELOK	Ján, Gertrúda
4	UTOROK	Kazimír	18	UTOROK	Cyril, Eduard
5	STREDA	Fuzebia	19	STREDA	Jozef
6	STVRTOOK	Felicia	20	STVRTOOK	Eufémia
7	PIATOK	Tomáš	21	PIATOK	Benedikt
8	SOBOTA	Beata, Vincent	22	SOBOTA	Oktávia
9	NEDEĽA	František	23	NEDEĽA	Pelágia
10	PONDELOK	Makar	24	PONDELOK	Katarína
11	UTOROK	Konštantín	25	UTOROK	Mária
12	STREDA	Gregor	26	STREDA	Teodor
13	STVRTOOK	Kristína	27	STVRTOOK	Ján, Lydia
14	PIATOK	Matilda	28	PIATOK	Ján
			29	SOBOTA	Viktória
			30	NEDEĽA	Ján
			31	PONDELOK	Ralbina

APRÍL

1. UTOROK	Hugon
2. STREDA	František
3. STVRTOOK	Richard
4. PIATOK	Izidor
5. SOBOTA	Irena
6. NEDEĽA	Veľká noc
7. PONDELOK	Veľkonočný pandel.

VERTE - NEVERTE

SNÁR

Adoptovaný býť — zažiješ malé rozčarovanie
Alkohol pit — priateľ bude ti neverný
Balík vidieť — dôležitá správa
Balík odoslať — prijemné prekvapenie
Balík prázdný odberať — neprijemná správa
Balík s peniazmi — pôjdeš na nejakú cestu
Cestou nerovnou, špatnou ist — budeš mať prekážky

Cesta s mnohými zákrutami — úspech sa dosťaží neskôr

Cesta veľmi úzka — maš len jedinú možnosť dosiahnuť cieľ

Cesta — križovatka — budeš mať tažkosti s voľbou medzi dobrrom a zlom

Celo krásne vysoké — prejavíš rozum a úsudok

Celo nízke — musíš postupovať s odvahou

Celo zranené — škoda

Celo vráskavé — musíš sa určite a presne vyjadrovať

Dar obdržať — twoje pomery sa zlepšia

Dar dávať — onedlho ta bozká

Dievča pekné — veľké výdavky

Dievča bozkávať — prijemné prekvapenie

Dievča vidieť plakat — budeš zradený

Dievča tancovať vidieť — štastie v láske

Ebenové drevo — veľké neďaleké pred tebou

Ganátv (kamene) — štastie

Hrad vidieť — najdeš ochranu v bezpečí

— vojst do neho — neočakávané dobrodružstvo

— zatvárať — naraziš na odpory

RADY • PORADY • RADY • PORADY • RADY

WŚCIEKŁIZNA

Chorobę wywołuje wirus mający powinnowactwo do nerwów. Choroba polega na zaatakowaniu centralnego układu nerwowego tj. mózgu i połączone jest z utratą przytomności, zwiększoną pobudliwością, agresywnością i porażaniem.

Wirus wywołujący wściekliznę jest nieodeporny gdyż ogrzewanie do 45°C zabija go w ciągu 24 godzin, a w 70°C ginie natychmiast, światło słoneczne zabija go w ciągu 14-20 godzin. Wydalany jest z organizmu zwierzęcia chorego wraz ze ślina. Wskutek ukaszenia przenika on do rany, skąd rozprzestrzenia się dalej i dochodzi do mózgu. Do zakażenia zwierzęcia jak również człowieka przyczyniają się najczęściej ukaszenia wściekłych psów lub innych zwierząt. Bardzo niebezpieczne są

ukaszenia dzikich zwierząt jak np. lisów, ponieważ zadawane przez nie rany są głębokie i słabo krwawią. W ślinie wściekłego psa może pojawiać się wirus nawet na 10-15 dni przed wystąpieniem u niego objawów chorobowych.

Okres wylegania się choroby może trwać od 12 dni do 3 miesięcy znacznie rzadziej do 6 miesięcy. Im bliżej miejsca ukaszenia położone jest mózg, im głębsze i mniej krwawiada rana, tym okres wylegania się choroby jest krótszy. U psów objawy choroby występują po 28-30 dniach od chwili zakażenia. Rozróżnia się trzy stadia choroby: 1) zwiastunowe 2) podnieczenia 3) porażenia.

PSY

W pierwszym stadium zwierzęta są przynęcone i chowają się do ciemnych kątów. Zwierzęta wykonują ruchy jak gdyby łapaly muchy. Wykazują nienaturalny apetyt, gryzą i polują różne obce ciała. Głos staje się echrypy i przewyraowany. Występuje zez i ślinotok. Trwa to do 2 dni.

W kolejnym stadium cechuje psy chęć ucieczki z domu. Nerwowość ich zwiększa się, napastliwość przybiera na sile. Zaczyna się ataki drgawek, porażenie dolnej szczęki. Zwierzę prawie nie wydaje głosu, dolna szczeka obwisa, obserwuje się obfitą wyciek śliny. Stadium to trwa 3-4 dni i przechodzi w następne — porażenie. W trzecim stadium chód staje się niepewny, występuje porażenie zadu, potem przodu, a chore psy giną.

BYDŁO

Pod względem częstotliwości występowania wścieklizna bydła zajmuje drugie miejsce po wściekliznie psów. Najczęściej występuje w postaci gwałtownej. Chorze zwierzęta cały czas ryczą, wystraszane rzucają się na ściany, grzebią nogami ziemię. Starają się uciec. Stalym objawem jest ślinotok przy otwartej jamie ustnej. Śmierć nieraz następuje w napadzie szalu, lub w okresie szybko następujących porażen.

U innych zwierząt przebieg choroby jest podobny.

Na powyższą chorobę nie ma środków leczniczych. W celu zapobiegania rozwojowi choroby, należy możliwie wezwać po ukąszeniu dobrze ranę oczyszczyć, posmarować 10 proc. jodyną lub przypalić 3-5 proc. roztworem nadmanganianu potasu. Rany obficie krwawiące są mniej niebezpieczne, ponieważ wraz z krwią wirus ulega zmicy. Dla zapobiegania chorobie przeprowadza się coroczne szczepienia, biując pod uwagę fakt, że choroba tej nie leczy się, bardzo istotną rzeczą jest odpowiednia propaganda i stosowanie szczepień, gdyż tylko one są w stanie zapobiec wściekliznie. Zwierzęta chore na wściekliznę podlegają niezwłocznemu zniszczeniu przez zabicie. Zwierzęta podejrzane, które pokazały ludzi lub inne zwierzęta izoluje się i poddaje obserwacji przez okres 14 dni, w razie nie wystąpienia u nich objawów chorobowych zwalnia się je.

HENRYK MĄCZKA

BÓJKA I POBICIE

Czytelnik Z. J. w swym liście zapytuje kiedy według polskiego prawa odpowiadają się za udział w bójce i na czym ten udział polega?

W związku z tym odpowiadamy:

Kodeks karny obowiązujący w Polsce od r. 1932 stoi na gruncie zasad odpowiedzialności indywidualnej. W pewnym sensie wyjątek od tej zasady stanowi przepis art. 240 K. K. o bójce, bowiem wprowadza on konstrukcję, w której zawarte są zarówno elementy odpowiedzialności i indywidualnej jak i zbiorowej. Przepis ten brzmi:

„§ 1. Kto bierze udział w bójce lub w pobiciu człowieka, jeżeli stąd wynikło uszkodzenie określone w art. 235 lub 236 (art. 235 K. K. mówią o spowodowaniu trwałego kalectwa, zaś art. 236 K. K. tzw. ciężkiego uszkodzenia ciała to jest uszkodzenie, którego skutki w postaci naruszenia czynności narządu ciała trwają przynajmniej 20 dni) podlega karze więzienia do lat 5 (dolina granica kary więzienia rozpoznawana się od 6 miesięcy)”.

„§ 2. Kto bierze udział w bójce lub pobiciu człowieka, jeżeli stąd wynikła śmierć podlega karze więzienia do lat 10”.

Warunkiem więcej odpowiedzialności za udział w bójce jest wynik śmierci

telny lub też ciężkie uszkodzenie ciała przynajmniej jednego z uczestników tej bójki. Sam udział w bójce nie jest karalny z wyjątkiem udziału w bójce lub w pobiciu człowieka, w której sprawca posługiwał się niebezpiecznym narzędziem art. 241 K. K. stanowi bowiem:

„Kto biorąc udział w bójce lub w pobiciu człowieka używa broni, noża lub innego niebezpiecznego narzędzia, podlega karze więzienia do lat 5”.

Nie oznacza to, że uczestnik bójki, której skutkiem było jedynie lekkie uszkodzenie ciała lub też tylko naruszenie nietykalności cielesnej człowieka, który nie używał niebezpiecznego narzędzia — w każdym przypadku będzie winiony od odpowiedzialności. Taki uczestnik

będzie również pociagany do odpowiedzialności jeżeli mu się udowodni, że w wyniku jego działania np. ciosu zadanego pięścią, — inny uczestnik bójki doznał lekkiego uszkodzenia ciała lub też którego nietykalność cielesna została naruszona. Odpowiedzialność ta jednak nie będzie zasadzana się na udziale w bójce sprawcy, a na przepisie art. 237 K. K. lub art. 239 K. K., które chronią człowieka, jego ciało i narządy przed jakimkolwiek zamachami, niezależnie od tego czy nastąpiły one w bójce lub w pobiciu dwóch osób.

WITOLD FERFET

(Dokończenie w następnym numerze)

Nakoľko sa blížia Veľkonočné sviatky prinášam Vám dnes milé gazdinky recepty na rôzne múčniky a iné svätočné jedlá. Prajeme Vám prijemné sviatky a dobrú chut.

FÁNKY (BOŽIE MILOSTI)

Rozpočet: pre viac osôb: 300 gr múky, soľ, 50 gr tuču, 2 žltky, 30 gr cukru, prášok do pečiva, 5 lyžic kyslej smotany, olej na vyprážanie, práškový cukru,

vanilkový cukor na posypanie.

Do múky pridáme soľ, tuk, žltky, prášok do pečiva, smotanu a vyprážame cesto, ktoré necháme asi 30 minút stáť. Potom ho rozvalkáme, ostrôžkou pokrájame na štvorce alebo obdlžník, ktoré v prostredku 2 — 3 krát narúžeme a v horúcej masti vyprážame. Vyprážené obálky do práškového cukru, do ktorého zamiešame aj vanilkový cukor.

ZENSKÉ ROZMARY

Rozpočet: 300 gr múky, 150 gr masla, 2 žltky, 6 bielkov, 300 gr cukru, soľ, 10 gr droždia, mlieko, 1 lyžica

cukru, lekvár, orechy alebo mandľe na posypanie.

Z múky, masla, žltky, prášku do pečiva, smotanu a vlažného mlieka spracujeme cesto, ktoré rozvalkáme, dám na vymástený plech, necháme vykysnúť a upečieme. Po uprečení potrieme lekvárom a snehom ušľahaným nad parou s práškovým cukrom, posypeme pokrájanými orechmi alebo mandľami a v stredne teple rúre usušíme.

IVAROVHÉ REZY

Rozpočet: 350 gr hladkej múky, trošku prášku do pečiva, 200 gr masla umelého tuku, 2 žltky, 100 gr cukru. Plnka: 5 vajec, 500 gr tvarohu, 200 gr práškového cu-

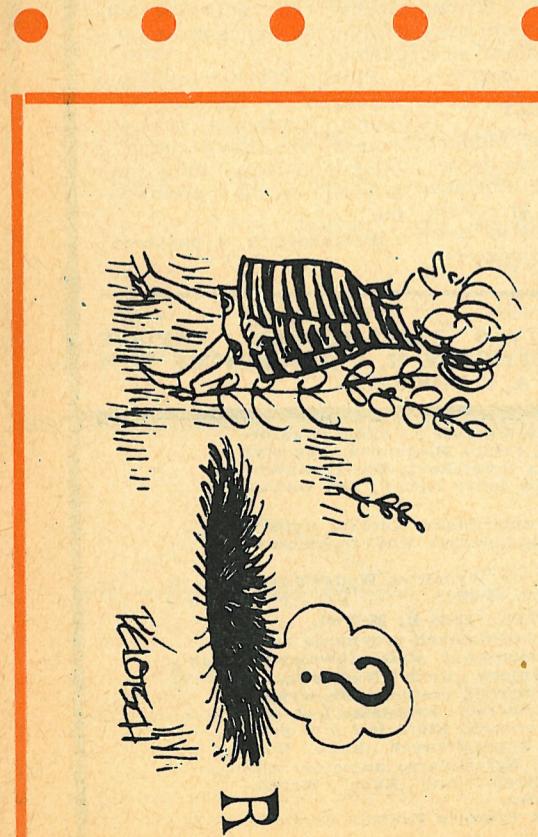
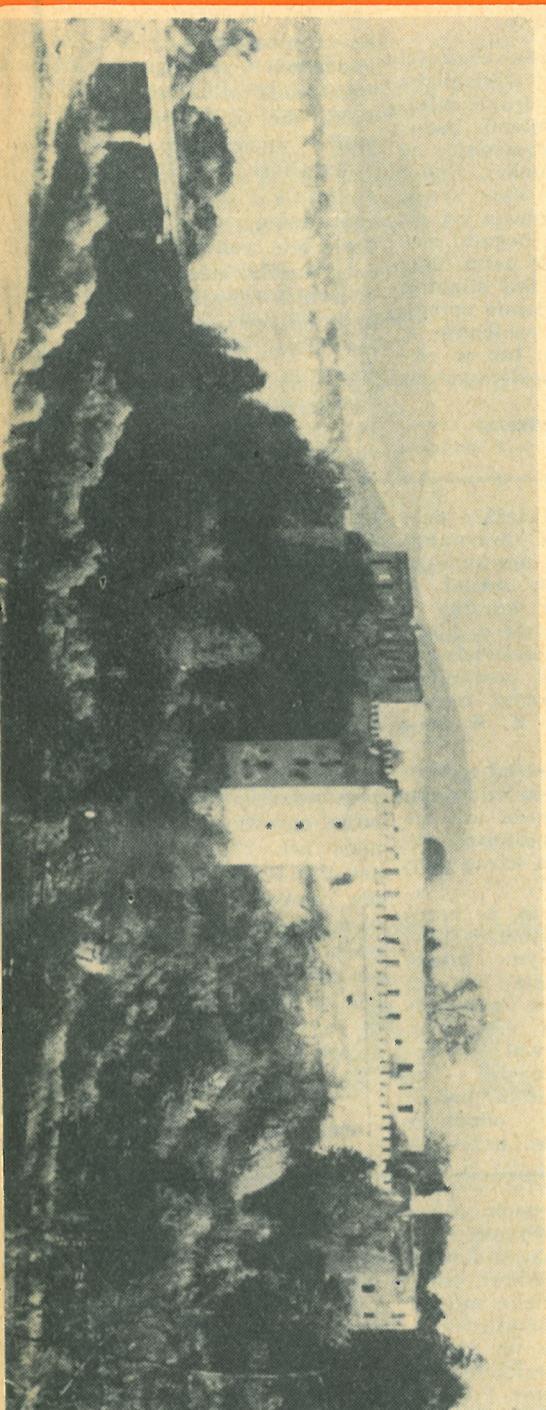
kru, 50 gr hrozienok, 100 gr sladkej strúhanky, vanilkový cukor.

Miku zmiešame s práškom do pečiva, pridáme mlieko, žltky, cukor a vypracujeme cesto. Rozdelíme ho na dva rovnaké diely, ktoré rozvalkáme, jeden dám na vymástený plech, potrieme plnkou, priložíme druhý, vrch potrieme rozľahaným vajíčkom a upče.

Plnka: Žltky vymiešame s cukrom do spnenia, pridáme hrozienku

HORNÍ CHLAPCI

VIGLASSKÝ ZAMOK

Vedeli o tom aj hôni chlapeci a ich zavaliť kapián.

Večer pred popravou okolo kapiána sa zhromaždili hôni chlapeci s nabrušenými valaškami. Každý prisahal, že pomstu poniesie na zámok a vyslobodí svojich bratov. Ale kapián výbral z nich len siedmich, najmocnejších, a vybral sa s nimi na zámok.

Noc bola jasná a na oblohe sa trbunicalo tisieč hviezd, akoby priali štasticie detvianskym chlapecom. Aj keď zámok už zdaleka vrhal akéosi pochmúrne tieňe, predsa junáci sa nebáli...

Opatre podišli k zámku a kapián zaklopal trikrát na bránu. Brána sa potichu otvorila a z tmy sa vynieril strážca.

— Kde trpia naši bratia? — oslovil ho kapitán, ktorý bol s ním vopred dohovorený. Strážca, tiež Detvan, bez slova ich zaviedol do väzenia, a skôr než svitli ranné zore, väzni aj so strážcom boli v horách.

Ráno bol na zámku veľký poplač. Hradný pán vystal svojich najotvárajúcich pandúrov do hór, aby našli a priviedli späť zbehov. Ale hradanie bolo märne. Hôni chlapeci boli dobre poskrývaní na salásoch detvianskych ovčiarov, ktorí im pomáhali proti pánovi.

Iba Turci napriek mnohým pokusom nikdy nemohli prekonat jeho obranu. V ľipne zachovalom stavie pretrval do dneska. Zachovali sa tiež spojené s ním mnohé spomienky a povesti. Jednú takúto povest vypočujme si aj my:

Podvečer pandúri prišli ku košáru, kde bol starý ovčiar so synom. Ten ich privítal, ponúkol jedlom a navrhol na nocleh svoju kolibu. Pandúrom sa na nocleh svoju kolibu. Pandúrom sa jeho ponuka zapáčila, lebo noc bola už tu a na zámok daleko. Zaradovali sa z rýchleho odpočinku, lebo boli ustáli. No, keďže koliba bola malá, zmestili sa do nej len štyria. Ostatní museli prenocoovať vonku, kde si uložili aj všetký zbrane. Zanedbano všetci tvrdzo zaspali.

Nedobré sa žilo pod Viglaským zámkom lebo pán zámku bol krutý a prisne trestal ulácaný chudobný ľud i za najmenší priestupek. Ale napriek kruosti hradného pana v horách sa vytvorila skupina urastených detvianskych chlapecov, ktorá nedala zámokčímu pánonovi spokojne spávať. Casto došiel proti nim svojich pandúrov, ale tito sa zvráša vracali bez úspechu. No, ani nehýbe, ale bolo inac. Len čo pandúri zaspali, z tmy sa potichutky vydali a doviest na zámok troch zajatcov. Každý vedel, že ich čaka smrť.

brali spiacim pandúrom všetky pušky a znova sa stratili akoby ich bola zhlitra čierna hora.

Keď sa nad ránom pandúri zobudili a nenašli svoje zbrane, zmočili sa ich zmatok.

— Kde sú naše pušky? — oboril sa ich veliteľ na starého ovčiara.

Ten sa najprv nechápavo pozeral na rozsirených pandúrov, no potom sa dal do veselého smiechu, pochopil čo sa stalo.

Keď veliteľ pandúrov videl, že ovčiar sa smieje, ešte viac sa rozsirel a začal vynárať.

— Norozkľuľujte sa, vaše zbrane nemám, — bránil sa ovčiar, keď zbadal, že ide do tuhého. — Ja som vám ich nevzal! Ale povieť vám, že ich vzali tí, ktorých márne hradate a ktorých nikdy nemajete, a ja vám neprezradím, kde sa môžu zdizovať, aj keď býste ma hned na mieste rozsekali. Ale poriadne vám dať. Nevraciajte sa už na hrad a ostaňte tu pri mne ovce pasti, lebo ak sa vrátite na zámok bez zbraní, odvísnete na šibenici, na ktorú malí visieť naši bratia.

Pandúri spotátku nevedeli ako sú rozhodnuti a zamračili sa ešte viac. Potom predsa uznal, že starý bača má pravdu. Stisli mu ruku a ostali pri nom.

— No vidite — to bude najlepšie! Čo vám je po pánoch? Niet krajsieho života nad nás!

A ešte ten večer ich starý ovčiar zaviedol do skryše detvianskych hôrnych chlapecov. Hej, bolo že to potom odzemkov a dvej zábavy pod holým nebom! Valašky lietal do vzduchu a čistou, mesačnou nocou daleko sa rozliehala smela pieseň hôrných chlapecov:

Na Viglaskom zámku zvony
vyzváňajú,
potme chlapeci, podme, na zboj nás
volajú...

SPRAC. A. A.

brali spiacim pandúrom všetky pušky a znova sa stratili akoby ich bola zhlitra čierna hora.

Keď sa nad ránom pandúri zobudili a nenašli svoje zbrane, zmočili sa ich zmatok.

— Kde sú naše pušky? — oboril sa ich veliteľ na starého ovčiara.

Ten sa najprv nechápavo pozeral na rozsirených pandúrov, no potom sa dal do veselého smiechu, pochopil čo sa stalo.

Keď veliteľ pandúrov videl, že ovčiar sa smieje, ešte viac sa rozsirel a začal vynárať.

— Norozkľuľujte sa, vaše zbrane nemám, — bránil sa ovčiar, keď zbadal, že ide do tuhého. — Ja som vám ich nevzal! Ale povieť vám, že ich vzali tí, ktorých márne hradate a ktorých nikdy nemajete, a ja vám neprezradím, kde sa môžu zdizovať, aj keď býste ma hned na mieste rozsekali. Ale poriadne vám dať. Nevraciajte sa už na hrad a ostaňte tu pri mne ovce pasti, lebo ak sa vrátite na zámok bez zbraní, odvísnete na šibenici, na ktorú malí visieť naši bratia.

Pandúri spotátku nevedeli ako sú rozhodnuti a zamračili sa ešte viac. Potom predsa uznal, že starý bača má pravdu. Stisli mu ruku a ostali pri nom.

— No vidite — to bude najlepšie! Čo vám je po pánoch? Niet krajsieho života nad nás!

A ešte ten večer ich starý ovčiar zaviedol do skryše detvianskych hôrnych chlapecov. Hej, bolo že to potom odzemkov a dvej zábavy pod holým nebom! Valašky lietal do vzduchu a čistou, mesačnou nocou daleko sa rozliehala smela pieseň hôrných chlapecov:

Na Viglaskom zámku zvony
vyzváňajú,
potme chlapeci, podme, na zboj nás
volajú...

H

M

O